

Döttblaðið

fréttabréf Félags heyrnarlausra

2. tbl. 7. árg. desember 2006

Döfblaðið

Fréttabréf
Félags heyrnarlausra

2. tölublað 7. árgangur
desember 2006

Félag heyrnarlausra
Suðurlandsbraut 24
108 Reykjavík
Sími: 561 3560
Fax: 551 3567
Netfang: deaf@deaf.is
Veffang: www.deaf.is

Að blaðinu unnu:
Brynja H. Jónsdóttir
Kristinn Jón Bjarnason

Prófarkalestur:
Margrét Baldursdóttir

Ljósmyndir:
Júlía G. Hreinsdóttir
Haukur Vilhjálmsson
Kristinn Jón Bjarnason
Valgerður Stefánsdóttir
og fleiri

Umbrot:
Kristinn Jón Bjarnason

Ábyrgðarmaður:
Hjördís Anna Haraldsdóttir

Prentun:
Litlaprent ehf.

Upplag:
1.200 eintök

**Félag heyrnarlausra
á aðild að:**
Öryrkjabandalagi Íslands (ÖBÍ)
World Federation of the Deaf,
(Alheimssamband
heyrnarlausra) WFD
Dövas Nordiska Råd
(Norðurlandaráð
heyrnarlausra) DNR
European Union of the Deaf
(Evrópusamband
heyrnarlausra) EUD

Stjórn Félags heyrnarlausra:
Formaður:
Hjördís Anna Haraldsdóttir
Varaformaður:
Júlía G. Hreinsdóttir
Meðstjórnendur:
Anna Jóna Lárusdóttir
Elsa G. Björnsdóttir
Haukur Vilhjálmsson

Framkvæmdastjóri:
Kristinn Jón Bjarnason

ISSN: 1670-6013

Í þessu blaði ...

3

Leiðari blaðsins

Hjördís Anna Haraldsdóttir formaður Félags heyrnarlausra.

4

Samskiptamiðstöð heyrnarlausra með táknmálaskennslu í Namibíu

Sagt er frá ferð Valgerðar og Júlíu, starfsmanna Samskiptamiðstöðvar heyrnarlausra og heyrnarskerta til Namibíu fyrr á árinu. Samskiptamiðstöðin vinnur í samvinnu við Þróunar – og samvinnustofnun Íslands og menntamálaráðuneytis Namibíu við að breyta menntun heyrnarlausra.

11

Döf-leikritið „Viðtalið“

Þann 4.mars frumsýndi Draumasmiðjan í Hafnarfjarðarleikhúsinu, döf-leikritið „Viðtalið“ eftir Lailu M. Arnþórsdóttur og Margrét Pétursdóttur. Áhorfendur voru að vonum mjög ánægðir með verkið, sem var bæði skondið og skemmtilegt, sorglegt og átakanlegt.

12

Döf menning – hvað er það?

Júlía G. Hreinsdóttir fagstjóri Samskiptamiðstöðvar útskýrir hvað menning heyrnarlausra er.

14

Nám í táknmálfræði og táknmálstúlkun

Kynning á námi í táknmálfræðum og táknmálstúlkun sem kennd er við hugvísindadeild Háskóla Íslands.

15

Félag táknmálfræðinema

Kynning frá nemendum í táknmálfræði sem eru duglegir að halda hópinn og hittast utan skólans. Á meðal nemenda er starfandi félag sem kallar sig Hending og hefur það verið starfandi í nokkur ár.

17

Málþing um menningu heyrnarlausra

Sagt frá málþingi sem haldið var í lok mars 2006 í Háskóla Íslands, um menningu heyrnarlausra. Rannsóknasetur í fötlunarfræðum, Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra og Félag heyrnarlausra stóðu fyrir málþinginu, sem var vel sótt og afar fróðlegt.

18

Er nám í táknmálstúlkun staðnað?

Í leiðara síðasta tölublaðs Döfblaðsins gagnrýndi Berglind Stefánsdóttir nám í táknmálstúlkun við Háskóla Íslands og spyr hvort það sé nógu öflugt. Berglind spyr jafnframt hvort túlkapjónustan hafi setið á hakanum á meðan kröfur heyrnarlausra hafa aukist. Rannveig Sverrisdóttir svarar gagnrýninni.

21

Þýðingar á táknmál

Ásta Baldursdóttir segir frá BA ritgerð sinni sem heitir *Áhrifafangildi í þýðingum á íslenskt táknmál*. Í henni er rætt um þýðingar á táknmál og þær bornar saman við þýðingar milli tveggja ritmála.

Leiðari eftir Hjördísi Önnu

Nýlega varð breyting í formannsstóli. Berglind Stefánsdóttir ákvað að stíga úr stólnum eftir áhugaverðan og viðburðaríkan tíma og gefa öðrum kost á að berjast um sætið. Formennskusætið var ekki auðfengið. Nú á síðasta aðalfundi var spennandi kosning, menn muna varla eftir jafn spennandi kosningu. Einu atkvæði munaði um hver fengi sætið. Menn voru sammála um að erfitt væri að finna eftirmann eftir Berglinni Stefánsdóttur. Strax og nýr formaður var tekinn við tóku verkefni að hrannast upp. Mörg verkefni sem þess virði er að sinna af alúð og fullum eldmóði. Það sem blasir við okkur mörgum döfð í dag er hvað það er erfitt að fá táknmálstúlk. Ég er treg til þess að nefna þetta vandamál sem þó er staðreynd að er til staðar. Þessi hindrun er kannski ágætis stökk aftur í tímann til þess að sjá hvernig líf okkar var þegar táknmálstúlkun var nýspröttin grein. Grein sem nú hefur náð að festa rætur í samfélaginu og hefur veitt okkur döfð aðgengi að samfélaginu. Áður var það varla vandamál þó ekki fengist túlkur en nú í dag jaðrar það við að vera stórkostlegt vandamál. Hvað hefur gerst þarna á milli? Við vöktum jú vitund samfélagsins á okkar þörfum og vilja til að tilheyra og vera hluti af því. Í byrjun var mest áhersla lögð á að fá táknmálstúlkun í framhaldsskóla, háskóla og í almennum samskiptum við samfélagið eins og heimsókn til læknis eða fund með þjónustufulltrúa í

bönkum. En svo með tímanum fórum við að sjá kosti táknmálstúlkunar og fórum að nýta okkur hana meðvitað. Margar nýstárslegar aðstæður komu upp sem áður voru nær óhugsandi. Fyrir 10 árum síðan hefði mér ekki dottið í hug að panta túlk í fermingarveislu í fjölskyldunni, hvað þá að panta túlk til spákonu. Þetta er eðlilegur hlutur í dag og er að aukast í okkar íslenska samfélagi. Síðasta ár var algjör draumur þá fengum við nasasjón af því hvernig það er að njóta lífsins eins og aðrir í samfélaginu í samræmi við áhuga sinn og þarfir. Það var stórt skref og hikandi fyrir suma döfð að taka, einfaldlega vegna þess að þau þekktu ekki allt það sem lífið hefur uppá að bjóða. Þess vegna brennur þetta svo á okkur núna að eiga erfitt með að fá táknmálstúlk. Það er nákvæmilega eins og barni hafi verið réttur sleikjó og hann síðan tekinn af barninu.

Það má draga jákvæðan lærdóm af þessu, við erum búin að upplifa líf án hindrana og við vitum hvað er hinu megin og það eflir baráttuanda okkar, að berjast fyrir okkar stað í samfélaginu sem er "Samfélag án hindrana".

Hjördís Anna Haraldsdóttir
formaður Félags heyrnarlausra

Samskiptamiðstöð heyrnarlausra með táknmálskenndu í Namibíu

Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskerta (SHH) vinnur í samvinnu við Þróunarsamvinnustofnun Íslands og menntamálaráðuneyti Namibíu að breyta menntun í skóla heyrnarlausra. Meginmarkmið verkefnis er að stuðla að þátttöku heyrnarlausra í namíbísku samfélagi. Fyrst og fremst er unnið að því að bæta menntun heyrnarlausra barna. Það er gert með tækjakaupum fyrir skóla heyrnarlausra, samvinnu og fræðslu til kennara og við félag heyrnarlausra í landinu. Starfsmenn SHH, þær Valgerður Stefánsdóttir forstöðumaður og Júlía G. Hreinsdóttir fagstjóri, fóru til Namibíu og komust að því að þeir sem ekki heyra í Namibíu hafa heldur enga hugmynd um að táknmál sé alvöru tungumál. Og heyrnarlaus börn í leikskólanum eru nánast mállaus með öllu og eiga sér ekkert nafn á táknmáli.

Ekki er langt síðan að staðan á Íslandi var svipuð og er nú í Namibíu þar sem

Íslendingar eru svo nýlega búnir að ganga í gegnum þróun frá óralisma eða alhliða boðskiptum, sem er núna kennsluáferðin í Namibíu. Íslendingar þekja því breytingaferlið sem þarf að fara í gegnum. Þetta þekkir Valgerður vel þar sem hún var kennari við Heyrnleysingjaskólann fyrir meira en tveimur áratugum síðan og þar notuðu Íslendingar sömu kennsluáferðir og voru í sömu stöðu og kennararnir í Namibíu eru núna. Júlía hefur mikla reynslu í táknmálskenndu og hefur séð þróun hérlendis í yfir tuttugu ár sem hún hefur kennt táknmálið.

Hér á eftir fræðumst við svolítið meira um verkefni Valgerðar og Júlíu í Namibíu þar sem við tókum viðtal við þær.

Upphaf Namibíuverkefnisins

Skóli heyrnarlausra í Namibíu "School for the Hearing Impaired, NISE (National Institute for Special Education)" í höfuðborginni Winhoek hafði

samband við menntamálaráðuneytið í Namibíu, sem hafði svo samband við skrifstofu Þróunarsamvinnustofnunar Íslands (ÞSSÍ) og það um aðstoð við að breyta menntun heyrnarlausra í þessum skóla. Yfirmaður aðal-skrifstofu ÞSSÍ í Namibíu er Víðir Sigurðsson. Jóhanna Þorvaldsdóttir, áður kennari í döfðskóla og konan hans, átti stóran þátt í að þessari samvinnu var komið á.

Skólustjóri skólans er með doktorspróf frá háskóla í Finnlandi, og hann veit að menntun heyrnarlausra er öðruvísi á Norðurlöndum heldur en í Namibíu. Hann vildi breyta kennsluáferðum og menntun heyrnarlausra barna. Eftir að tvítýngiskennsla var tekin upp á Norðurlöndum eða eftir að táknmálið varð kennslumál í skólum fyrir heyrnarlausra hefur menntunarstig þeirra og þátttaka í samfélaginu aukist verulega eins og kemur mjög skýrt fram hér á Íslandi þar sem heyrnarlausir eru farnir að fara í

háskóla. Fyrir tuttugu árum hafði enginn farið í háskóla Túlkaþjónusta gegnir lykilhutverki þar sem túlkar tryggja aðgengi heyrnarausra að námi. Í framhaldinu gerði ÞSSÍ tveggja ára samning við SHH ásamt því að gefa skólanum tölvur, upptökuvélar, skjávarpa og fleira til að auðvelda kennsluna.

Þróunarsamvinnustofnun Íslands í félagslegum verkefnum

ÞSSÍ hefur verið að kenna Namibíumönnum að vinna fisk úr sjó, með því að styðja þá við að reka eigin sjómannaskóla, hafrannsóknarstofnun og útgerð. Áherslur Íslendinga eru að gera fólk í Namibíu fært um að reka sjálft og eiga atvinnutækifærin. Stefna ÞSSÍ gengur út á sjálfbæra nýtingu auðlinda og sjálfbæra þróun. Það eru einungis sjö staðir í heiminum þar sem eru jafn gjöful fiskimið og við Ísland og fiskimiðin út frá Namibíu eru einn af þeim stöðum. Það eru því miklar auðlindir fyrir Namibíumenn sem þar eru. Einnig hefur ÞSSÍ unnið að fullorðinsfræðslumálum og nú eru félagslegar áherslur að aukast þar sem Íslendingar hafa lokið mörgum af verkefnum í sjávarútvegi. Félagsleg verkefni eru til dæmis leikskóla-verkefni, að gefa munaðarlausum börnum mat, lestrarkennsla, menntun kvenna o.s.frv. Eitt af þessum félagslegu verkefnum er verkefni Samskiptamiðstöðvar við kennslu og menntun heyrnarausra sem er tveggja ára verkefni.

Heyrnarlausir eru með aðra menningu en heyrandi héraendis sem erlendis Valgerður er menntuð kennari með sérkennslu heyrnarausra. Hún gerði rannsókn á árunum 1998-2004 sem hún vann á samskiptum táknmáls-samfélagsins við samfélag íslenskunnar sem var hennar lokaverkefni til mastersritgerðar í uppeldis og menntunarfræðum frá Háskóla Íslands í febrúar 2005. Ritgerð hennar nefnist "Málsamfélag heyrnarausra". Í rannsókn hennar kom fram að táknmál og heyrnarleysi er samofið persónu og sjálfsskilning heyrnarausra einstaklinga, eða döff fólks, rétt eins og íslenskan og það að vera Íslendingur er stór hluti af sjálfsmýnd heyrandi Íslendinga. Einnig kom í ljós að döff fólk myndar sérstakt menningarsamfélag sín á milli. Það kom skýrt fram að táknmál nýtur mun minni virðingar en íslenska og sömuleiðis að fólk sem er heyrnarlaust nýtur minni virðingar en þeir sem heyra. Fólk talaði um valdbeitingu

Sjónvarpið í Namibíu tekur viðtal við Valgerði í fyrri heimsókn hennar í febrúar 2006

Namibísk börn fylgjast mjög vel með kennslunni

Nashyrningar nálgast ódfluga í skoðunarferð

Nýja nafnatákníð

sem verður til vegna þess að mál þess var bannað í svo langan tíma og hefur ekki enn náð virðingu eftir það tímabil. Valgerður nefndi að í Namibíu væri staða heyrnarlaustra enn verri en á Íslandi og valdbeitingin í gegnum mál enn meiri. Þar er verið að nota mál við börnin sem þau eiga enga möguleika á að skilja eða læra með þeim aðferðum sem eru notaðar. Kennurinum fannst einkennilegt að börnin voru ófær um að hugsa, læra utan að eða draga ályktanir en það var vegna þess að málið sem var haldið að þeim var þeim óskiljanlegt. Við þessar aðstæður verða heyrnarlaustrir algerlega einangraðir frá stóra samfélaginu, án menntunar, tækifæra og valda, meira segja til að hafa áhrif á eigið líf. Þúsaldarmarkmið Sameinuðu þjóðanna eru eitt af leiðarljósum ÞSSÍ en í þeim kemur fram að við berum sameiginlega ábyrgð á að mannvirðing, jafnrétti og jafnræði séu virt á alheimsvísu. Aðalmarkmið eða langtíma markmið verkefnis SHH í

Namibíu er að stuðla að samfélagsþátttöku fólks sem er heyrnarlaut eða heyrnarskert og vinna að „mannvirðingu, jafnrétti og jafnræði“ þess. Júlía er proskapjálfi að mennt auk þess lauk hún B.Ed. prófi frá Kennaraháskóla Íslands vorið 2003 og er nú nemandi í mastersnámi við Háskóla Íslands í kennslufræðum. Júlía er sérfræðingur í því hvernig á að byggja upp táknmálsnámskeið, hvernig hægt er að mennta foreldra og kennara í táknmáli og í uppbyggingu námsefnis. Auk þess hefur hún kennt við Háskóla Íslands og í framhaldsskólum í táknmálsfræðum í fjölda ára ásamt að vera varaformaður Félags heyrnarlaustra í nokkur ár.

Nýstárlegt verkefni í Namibíu

Valgerður segir verkefnið um margt vera nýstárlegt. Hún fór fyrst út í febrúar 2006 og dvaldist í þrjár vikur. Verkefnið hófst á því að fræða kennarana almennt um táknmál og málfræði táknmáls sem hún segir þá

ekki þekkja. Þá aðstoðaði Valgerður starfsmenn skólans einnig við gerð námsefnis og námsskrár í táknmáli. Í júlí 2006 fór hún aftur út ásamt Júlíu og voru þær í þrjár vikur í Namibíu. Júlía vann meira með heyrnarlaustrum, kenndi þeim táknmálskennsluaðferðir og uppbyggingu í málfræði en markmiðið með þessu er að kenna þeim þá færni sem til þarf svo að þeir geti sjálfir haldið starfinu áfram. Þær Júlía og Valgerður lærðu svoltið í namibísku táknmáli, Júlía segir að það minni á amerískt táknmál. Verkefni Valgerðar var að styðja kennara skólans við að taka upp kennslu á táknmáli. Það felur í sér kunnáttu í táknmáli, af hverju það er mikilvægt að kenna nemendum á táknmáli og kennslu um máltöku barna á táknmáli, kennsluaðferðir bæði við táknmálskennslu og kennslu annarra námsgreina sem kenndar eru á táknmáli og svo námsefnisgerð. Valgerður var með fyrirlestra, sat í tímum og veitti ráðgjöf og svo var hún með smíðjur (workshop) fyrir minni hópa í námsefnisgerð og í námsskrárgerð. Júlía var einnig með einstaklingsráðgjöf um táknmál, undirbúning kennslu og kennsluaðferðir þegar talað er um táknmál. Á næsta ári eru svo tvær heimsóknir til viðbótar fyrirhugaðar.

Styrkur til skólans í Namibíu

Samskiptamiðstöðin gaf skólanum forrit til námsefnisgerðar sem hefur verið þróað á SHH en í því er hægt að gera námsefni í táknmáli og ritmáli (t.d. íslensku eða ensku). Forritið er ný útgáfa af smíð og spilara sem kölluð er Tákn 2006.

Menntamálaráðuneytið hefur styrkt SHH til að vinna að þróun þessa forrits og það er skrifað af Trausta Kristjánssyni eins og gamla forritið. Í því er hægt að tengja saman táknmál og ritmál og búa til námsefni fyrir heyrnarlaustra nemendur. Þróunarsamvinnustofnun Íslands (ÞSSÍ) gaf skólanum í Windhoek 10 tölvur, klippiforrit, upptökuvélar og fleiri tæki til námsefnisgerðar. Að sögn Valgerðar finnst kennurinum þetta vera alger bylting, að fá tæki til þess að vinna með táknmálið og þau finna að þetta er lausnin.

Áhrif Milanófundarins 1880

Valgerður og Júlía sögðu að kennarar í Namibíu vissu lítið um táknmál almennt, sem ennþá glíma við afleiðingar táknmálsbanns fortíðarinnar. Táknmál var bannað í kennslu heyrnarlaustra alls staðar í

heiminum eftir ráðstefnu um menntun heyrnarlausra sem haldin var í Mílanó á Ítalíu árið 1880. Táknmálsbannið byggði á þeirri hugmynd að ef börnin fengju ekki að læra táknmál myndu þau verða að læra að tala. Bannið hafði þveröfug áhrif. Það leiddi til einangrunar heyrnarlausra, lokaði aðgangi þeirra að menntun og læsi og tækifærum til atvinnu og þátttöku í samfélagi annarra. Það var síðan eftir 1980 sem táknmál fór að öðlast viðurkenningu aftur t.d. á Norðurlöndum og frá þeim tíma hefur vegur þess aukist. Nú er hugmyndafræðin, sem menntun heyrnarlausra er byggð á, kennd við tvítýngi. Þar er kennslumálið táknmál landsins og ritmálið er kennt á grundvelli táknmálsins. Breytingarnar á menntunarstigi frá táknmálsbanni til tvítýngis hafa verið byltingarkenndar. Áður útskrifuðust börn ólæs úr skólum en nú ná þau sem fengið hafa eðlilega máltöku á táknmáli og menntun sem byggir á tvítýngi, samsvarandi árangri og heyrandi börn.

Börnum gefið nafn á táknmáli

Júlía sagði að börnin, sem þær hittu í leikskóla fyrir heyrnarlaus börn, hefðu ekki átt nafn á táknmáli líkt er á Íslandi og víða um heim. Hver einstaklingur var einungis kenndur við upphafsstafrinn í ritaða nafninu. Júlía gaf börnum nafn á táknmáli og börnin voru himinlifandi yfir að eignast sitt eigið nafn á táknmáli. Hún gaf leikskólakennurum líka nafnatákn og Valgerður tók myndir af nýju nöfnunum sem voru hengdar upp á vegg í leikskólanum.

Máltaka heyrnarlausra barna ábótavant

Valgerður segir einna alvarlegast að í Namibíu séu engir ríkisreknir leikskólar og því komi heyrnarlausir krakkar inn í skólana á aldrinum 5 til 14 ára, alveg mállausir. Einungis einn leikskóli er til fyrir heyrnarlaus börn í landinu og þar eru bara 8 börn. Því sé afar mikilvægt að byggja upp leikskóla fyrir heyrnarlaus börn enda geti þau lært gríðarlega mikið á þessum fyrstu æviárum. Það sé hins vegar erfitt verk, ekki síst þar sem foreldrar hafi tilhneigingu til að fela fötluð börn sín. Aðspurð um hvernig megi tryggja máltöku barna segir Valgerður: "Með því að börnin fái táknmál frá fæðingu eða frá þeim tíma sem heyrnarleysið uppgötvast. Þau þurfa að hafa táknmálstalandi málfyrirmyndir, geta leikið sér við jafnaldra á táknmáli. Það þarf að lesa fyrir þau á táknmáli o.s.frv.

Unnið í forritinu sem Samskiptamiðstöð gaf

Valgerður hélt táknmálsvinnustofu 20. febrúar til 3. mars 2006

Júlía ásamt nemendum sínum

Júlía segir sögur á táknmáli og börnin fylgjast mjög vel með

Júlía eru að gera. Fólkið í Namibíu veit að þessar aðferðir sem eru notaðar núna úti bera ekki árangur og það finnur að þetta er rétt leið að fara. Valgerður sagði “Þannig að við finnum að við erum á réttri leið”. Valgerður segir “Í dag er það þannig að kennararnir kunna mörg tákni en þeir nota málfræði enskunnar við að setja saman tákni í kennslunni. Krakkarnir eru heyrnarlausir. Þeir kunna ekki ensku og lykillinn að menntun þeirra er að það sé talað táknmál við þau og að þau skilji það sem sagt er við þau. En í dag er staðan sú að þau skilja mjög óljóst það sem verið er að segja vegna þess að það eru tákni, sundurlaus tákni með málfræði enskunnar og það verður mjög óskiljanlegt mál. Þetta er alveg eins og þegar tekin eru íslensk orð og þýdd beint yfir á eitthvert annað tungumál sem hefur aðra málfræði og þá er það ekki skiljanlegt.” Með öðrum orðum báru kennsluáðferðir í skólanum ekki árangur því er staðan í Namibíu eins og á Íslandi áður fyrr að nemendur eru ólæsir og ómenntaðir. Valgerður sagði að það væri verkefni þeirra á SHH að breyta kennslunni sem heyrnarlausir nemendur fá. Núna vita kennarar meira um hvað á að gera og hvernig á að kenna heyrnarlausum börnum. Júlía sagði að fólkið vissi ekki um að táknmál ætti málfræði, og þau höfðu ekkert námsefni sem hægt sé að kenna á táknmáli eða ekkert í höndunum.

Slæm atvinnu og námstækifæri fyrir heyrnarlausa

Valgerður segir þá í raunar svo jákvæða að þeir stefni að því að verða sú Afríkubjóð sem bjóði upp á bestu menntunina fyrir heyrnarlausa. Um 4,6% íbúa Namibíu glíma við einhvers konar fötlun og segir Valgerður um 1% þjóðarinnar heyrnarlaust en til samanburðar er fjöldinn hérlendis um 1 prómíl. Hún segir þessa hópa hafa orðið útundan í namibísku samfélagi. Þeir hafi t.d. engin atvinnutækifæri eða menntunarmöguleika. Júlía sagði að heyrnarlausir í Namibíu hefðu enga vinnu og lélega menntun. Þetta er mjög erfitt fyrir þá en þau eru samt mjög glaður hópur og hafa gaman að horfa á fótbolta saman.

Namibía eitt strjábýlasta land í heimi

Höfuðborg Namibíu, Windhoek er venjuleg borg þar sem hægt er að fá allt til alls en auðvitað er miklu meiri fátækt í Namibíu en hér á landi. Íslendingar eru með um 15 – 20 sinnum meiri landsframleiðslu á mann

Það er öll eðlileg samskipti sem við eigum við börn þurfa bara að fara fram á táknmáli. Þeir sem umgangast barnið þurfa að læra táknmál og barnið þarf að hitta aðra sem tala táknmál – börn og fullorðna.” Lang mikilvægasti þátturinn í málþróun táknmálsbarna er máltaka þeirra. Það er sá þáttur sem mest áhrif hefur á læsi þeirra. Þeim mun eðlilegri sem máltakan er þeim mun betri möguleika eiga þau á því að ná því að verða vel læs á ritmál landsins sem þau búa í. Að auki segir Valgerður að háskólinn í Namibíu verði að taka þátt í vinnunni þar sem að háskólamenntun táknmálsstúlka skipti öllu fyrir framhaldið. Valgerður taldi því nauðsynlegt að ná sambandi við háskólann í Namibíu um að byggja upp nám í táknmáli og túlkun og hefja rannsóknir á táknmáli og rannsóknir á máltöku barnanna og fylgjast með því. Táknmálsstúlkar eru lykill að þáttöku heyrnarlausra í namibísku samfélagi eins og hérlendis og markmið verkefnisins, yfirmarkmiðið, er þátttaka

heyrnarlausra í namibísku samfélagi. Einnig gæti verið nauðsynlegt að virkja háskólann í vinnu sem tengist máltöku barnanna á leikskólastigi.

Þrjátíu ár aftur í tímann

Valgerður sagði að þetta er alveg eins og að fara 30 ár aftur í tímann, alveg eins og þegar þau voru að byrja að vinna á Íslandi áður fyrr. Við höfum farið í gegnum þessa vinnu á Íslandi og höfum öðlast þekkingu og reynslu. Við vitum hvaða skref eru rétt og hvaða leið er rétt að fara. Júlía tók undir þetta og sá hvað Namibía var mikið eftir á. Ekkert túlkanám er í háskóla í Namibíu og táknmálsstúlkar eru ekki til fyrir framhaldsmenntun heyrnarlausra og heldur ekki félagsleg túlkun eða heilbrigðistúlkun. Þetta er nákvæmlega sama staðan og var hér á Íslandi fyrir 30 árum. Valgerður sagði að verkefnið væri gefandi og skemmtilegt þar sem allir sem þær hittu, væru menntað fólki, opið og mjög jákvætt fyrir því sem þær Valgerður og

á ári og helmingi meiri hagvöxt. Landið er ríkt, en auðnum er misskipt. Í Namibíu er námuiðnaður, landbúnaður, ferðamannaíðnaður og sjávarútvegur. Það eru hvítir sem eiga flestar demantanámurnar og helminginn af landinu eiga 4000 hvítir menn en hinn helminginn eiga 1 milljón svartir menn og það er verra land og ofnýtt. Ferðamannabúðir eru flestar í eigu Þjóðverja og eins eru það hvítir menn sem selja ferðir til að skoða villidýrin. Namibía er eitt strjálbýlasta land í heimi og þar er mikil náttúrufergurð. Namibíumenn eru miklir náttúruverndarmenn og Namibía er fyrsta landið í heiminum sem setti umhverfisvernd í stjórnarskrá sína og sjálfbæra nýtingu villtra dýra.

Ólík menning í Namibíu

Í Namibíu búa 11 eða 12 þjóðflokkar sem eiga sér sín tungumál og sína menningu, þannig að menningin er afar fjölskrúðug. Þessir þjóðflokkar tala hver sitt tungumál þannig er það alvanalegt að fólk tali mörg tungumál. Klæðaburður er líka ólíkur á milli þjóðflokka einnig matarvenjur og líka líkamsbygging fólks. Enska er opinbera málið og með því að hafa eitt sameiginlegt mál er reynt að sameina þessa ólíku þjóðflokka.

Þakkir til Íslenskra stjórnvalda

Valgerður og Júlía sögðu að verkefnið gefa mjög góða raun og að heyrnarlausir í Namibíu séu gríðarlega þakklátir fyrir framtakið. Ennfremur sagði Júlía að hingað til hefði áherslan í þróunarsamstarfi verið á heyrandi en allt í einu núna er verið að leggja áherslu á málefni heyrnarlausra. Formaður félags heyrnarlausra í Namibíu sagði "að það væri algert einsdæmi að ríkisstjórn lands taki þátt í því að byggja upp starf með heyrnarlausum að byggja upp samfélag heyrnarlausra og hann sendi Íslendingum sínar innilegustu þakkir fyrir það."

Á næsta ári halda Júlía og Valgerður áfram starfinu. Þá fara þær norður í land í skóla sem heitir Eluwa og er í Ongwediva í norður Namibíu alveg upp við landamæri Angóla. Þar verður kennslan endurtekin sem búið er að veita í NISE og einnig byrjað á nýjum verkefnum. Júlía tók fram að ekki sé hægt að byggja upp starf á þremur vikum, þar sem þetta væri þróunarstarf til margra ára.

Nemendur í Eluwa skóla sem er í Ongwediva í norður Namibíu

Júlía með stjórnendum Félags heyrnarlausra í Namibíu

Júlía og Valgerður í Namibíu

EFTIRTALIN FYRIRTÆKI STYRKJA FÉLAG HEYRNARLAUSRA

Reykjavík

A. Wendel ehf, Sóltúni 1
 AB varahlutir ehf, Bildshöfða 18
 Aðalblikk ehf, Vagnhöfða 19
 Aðalmálun sf, Skólavörðustíg 10
 Alefli ehf byggingaverktakar,
 Þarabakka 3
 Allar lagnir ehf, Æsufelli 4
 Allt-af ehf, Hraunbæ 109c
 ARGOS ehf, Arkitektastofa
 Grétars og Stefáns, Eyjarslóð 9
 Arkinn ehf, Langholtsvegi 9
 Arkitektastofan ehf, Sóltúni 1, 2h
 Arkís ehf, Aðalstræti 6
 Augað, gleraugnaverslun,
 Kringlunni og Spönginni
 Aurum ehf, Bankastræti 4
 Álnabær hf, vefnaðarvörverslun
 Tjarnargötu 17 Kefl, og
 Síðumúla 32 Rvík
 Áltak ehf, Stórhöfða 33
 Árbæjarapótek ehf, Hraunbæ 102b
 Árni Reynisson ehf, Túngötu 5
 B.K.flutningar ehf, Krosshömrum 2
 Barnaverndarstofa, Borgartúni 21
 Betra líf ehf, Kringlunni 8
 Bifreiðastillingar Nicolai,
 Faxafeni 12
 Bílaleigan AKA, Vagnhöfða 25
 Bílamálun Sigursveins
 Sigurðssonar, Skipasundi 80
 Bílasmiðjurnir hf, Bildshöfða 16
 Bílastjarnan, Bæjarflöt 10
 Björn Traustason ehf, Vogalandi 1
 Blikksmiðja Reykjavíkur,
 Súðarvogi 7
 Blómastofa Friðfinns,
 Suðurlandsbraut 10
 Bókautgáfan Hólar ehf, Hagasel 14
 Bókhaldsþjónusta Gunnars ehf,
 Ármúla 1
 Brauðhúsið ehf, Efstalandi 26
 Brim hf, Tryggvagötu 11
 Búsáhöld og gjafavörur,
 Kringlunni 8-12
 Bæir ehf, Jónsgeisla 15
 Danica sjávarafurðir ehf,
 Laugavegi 44
 Davíð S Jónsson og Co ehf,
 Skútuvogi 13a
 DS lausnir ehf, Súðavogi 7
 Dúklagnameistarinn ehf,
 Geitlandi 7
 Dynjandi ehf, Skeifunni 3h
 E.T. ehf, Klettagörðum 11
 Effect hársnyrtistofa,
 Bergstaðastræti 10a
 Efling stéttarfélag, Sætúni 1
 Efnalaug Árbæjar ehf,
 Hraunbæ 102
 Eignamiðlunin ehf, Síðumúla 21
 Einar Farestveit og Co hf,
 Borgartúni 28
 Einingaverksmiðjan ehf,
 Breiðhöfða 10
 Endurvinnslan hf, Knarrarvogi 4
 Ernst & Young hf, Borgartún 30
 Exis ehf, Skipholt 50 b
 Eyfir fjárfestingafélag ehf,
 Skólavörðustíg 13
 Faxaflóahafnir sf, Hafnarhúsinu
 Tryggvagötu 17
 Femín ehf, Ármúla 36
 Feró ehf, Steinasel 6
 Ferskar kjötvörur hf, Síðumúla 34

Félag íslenskra hljómlistar-
 manna, Rauðagerði 27
 Félagsbústaðir hf, Hallveigarstíg 1
 Filmus, Grettisgötu 87
 Fjarhitun hf, Suðurlandsbraut 4
 Fjárfestingafélagið Gaumur ehf,
 Suðurlandsbraut 48
 Fjármál heimilanna ehf,
 Sundagörðum 2
 Flísalagnir Afrims ehf, Torfufelli 30
 Fólksbílaland ehf, Bildshöfða 18
 Fróken Júlía ehf, Mjódd
 G Hannesson ehf, Borgartúni 23
 G.Á. verktakar sf, Austurfold 7
 G.S.varahlutir ehf, Bildshöfða 14
 Gallabuxnabúðin Kringlunni,
 Kringlunni 4-12
 GÁ húsgögn ehf, Ármúla 19
 Gámþjónustan hf, Súðarvogi 2
 Gissur og Pálmi ehf,
 byggingaverktaki, Álfabakka 14a
 Gjögur hf, Kringlunni 7
 Gluggahreinsun Loga, Funafold 4
 GM-Múr ehf, Dofraborgum 40
 GP arkitektar ehf, Austurstræti 6
 Grandakaffi, veitingasala,
 Grandagarði 101
 Grásteinn ehf, Fornhaga 22
 Gró ehf, Skútuvogi 10b
 Grund, dvalar- og
 hjúkrunarheimili, Hringbraut 50
 Guðmundur Jónsson ehf,
 Borgartúni 34
 Guðrún Óladóttir, reikimeistari,
 Tungubakka 28
 Gunnar afi SH 474,
 GuSt ehf, Laugavegi 70
 Gúmmivinnustofan ehf, Skipholt 35
 H. Hauksson ehf,
 Suðurlandsbraut 48
 Hafgæði sf, Fiskislóð 47
 Handlæknastöðin ehf,
 Álfheimum 74
 Harðviðarval ehf, Krókhálsi 4
 Hárgreiðslustofa Höllu
 Magnúsdóttur, Miðleiti 7
 Heimilisprýði, húsgagnaverslun
 við Hallarmúla, Hallarmúla 1
 Henson Sports Europe á Ísl ehf,
 Brautarholti 24
 HGK ehf, Laugavegi 13
 Híbýli fasteignasala ehf,
 Suðurgötu 7
 Hjálparstarf kirkjunnar,
 Laugavegi 31
 Hjálpræðisherinn á Íslandi,
 Garðastræti 38
 Hollt og gott ehf, Fosshálsi 1
 Hótel FöniX, Laugavegi 140
 Hótel Óðinsvé hf, Þórsstötu 1
 Hugmót ehf, Skipholt 19
 Húsaklæðning ehf, Ingólfsstræti 3
 Húsasmiðurinn ehf, Hyrjarhöfða 6
 Húsið fasteignasalan sími: 513-
 4300, Suðurlandsbraut 50
 Húsun ehf, Hamarshöfða 6
 Höfðakaffi ehf, Vagnhöfða 11
 Höfði fasteignamiðlun ehf,
 Suðurlandsbraut 20, og
 Bæjarhrauni 22
 Iðntré ehf, Draghálsi 10
 Ingimar H. Guðmundsson ehf,
 heildverslun, Skipholt 50b
 Innheimtustofnun sveitarfélaga,
 Lágmúla 9

Internet á Íslandi hf, ISNIC,
 Dunhaga 5
 Intrum á Íslandi ehf, Laugavegi 97
 Íslandsfundir ehf,
 Suðurlandsbraut 30
 Ísleifur Jónsson ehf, Bolholti 4
 Ísloft blikk- og stálsmiðja ehf,
 Bildshöfða 12
 Íþróttafélagið Fylkir, Fylkisvegi 6
 Jón & Óskar, Laugavegi 61
 Kaffi Roma, Laugavegi 118
 Kapólska kirkjan á Íslandi,
 Hávallagötu 14-16
 Kemis ehf, Breiðhöfða 15
 Kjaran ehf, Síðumúla 12-14
 Kjöttpól ehf, Frostafold 20
 Knattspyrnufélagið Víkingur,
 Traðarlandi 1
 Knattspyrnusamband Íslands,
 Laugardal
 Kornelíus ehf, Bankastræti 6
 Kóral sf, Vesturgötu 55
 Landslag ehf, Skólavörðustíg 11
 Landsteinar Stengur hf, Ármúla 7
 Lášúsið ehf, Bildshöfða 16
 LH - tækni ehf, Mörkinni 6
 Lindin, kristið útvarp FM 102,9,
 Krókhálsi 4
 List og saga ehf, Engjasei 41
 Lyfjaval ehf, Þönglabakka 6
 Lyfjaver ehf, Suðurlandsbraut 22
 Lögiltir endurskoðendur ehf,
 Hverafold 1-3
 Lögreglustjórnin í Reykjavík,
 Hverfisgötu 115
 Löndun ehf, Kjararvogi 21
 Mandat, lögmannstofa,
 Ránargata 18
 Matthías ehf, Vesturfold 40
 MEBA - Magnús E. Baldvinsson
 ehf, Kringlunni 8-12
 Menntaskólinn við Hamrahlíð,
 Hamrahlíð 10
 Mentis hf, Sigtúni 42
 MG Hugbúnaður og ráðgjöf ehf,
 Fiskakvísl 18
 Minjavernd hf, Amtmannstíg 1
 Móa ehf, Box 9119
 Móðir Náttúra ehf, Gufunesvegi
 Múr- og málningarþjónustan
 Höfn ehf, Réttarhálsi 2
 Nobex ehf, Skútuvogi 1
 NorðNorðVestur Kvíkmyndagerð
 ehf, Viðarhöfða 6
 NOW vítamín,
 Nói-Síríus hf, Hesthálsi 2-4
 Nýja teiknistofan ehf, Síðumúla 20
 Ottó B. Arnar ehf, Skipholt 17
 Ósal ehf, Tangarhöfða 4
 Pixlar ehf, Suðurlandsbraut 52
 Pípuagnaverktakar ehf,
 Langholtsvegi 109
 Pjaji ehf, Suðurlandsbraut 6
 Plús Film ehf, Laugavegi 178
 Þökkun og flutningar ehf,
 Smiðshöfða 1
 Rafás, rafverktaki, Fjarðarási 3
 Rafmiðlun ehf, Dugguvogi 2
 Rafneisti ehf, Langholtsvegi
 112b
 Rafskoðun, Hólmaslóð 4
 Rafstilling ehf, Dugguvogi 23
 Rafeikning hf, Suðurlandsbraut 4
 Raftíðni ehf, Eyjarslóð 3

Raftæknistofan hf, Grensásvegi
 3
 Raftækniþjónusta Trausta ehf,
 Síðumúla 1
 Rafvirkjaþjónustan ehf, Torfufelli
 11
 Réttingaverkstæði Bjarna og
 Gunnars ehf, Bildshöfða 14
 Rolf Johansen & Co ehf,
 Skútuvogi 10a
 Rúmfatalagerinn hf, Skeifunni 13
 RÖgn, heildverslun, Ármúla 17a
 S.B.S. innréttingar, trésmiðja,
 Hyrjarhöfða 3
 Saga Film hf, Laugavegi 176
 Samskiptamiðstöð
 heyrnarlausra, Hús
 Sjómannaskóla v/ Háteigsveg
 Samtök atvinnulífsins,
 Garðastræti 41
 Securitas hf, Síðumúla 23
 Seljakirkja, Hagaseli 40
 SFR stéttarfélag í
 almannaþjónustu, Grettisgötu 89
 SÍBS, Síðumúla 6
 Sjálfstæðisflokkurinn,
 Háaleitisbraut 1
 Sjá-viðmótsprófanir ehf,
 Ingólfsstræti 1a
 Sjómannafélag Reykjavíkur,
 Skipholt 50d
 Sjóvélur ehf, Skútuvogi 6
 Sjúkravörur, Suðurlandsbraut 52
 Skandinavía leikir ehf, Snælandi 7
 Skefjar hf, Laugavegi 182, 4. hæð
 Skúlason og Jónsson ehf,
 Skútuvogi 6
 Slökkvilið höfuðborgarsvæðisins
 bs, Skógarhlíð 14
 Smith og Norland hf, Nóatúni 4
 Snerruútgáfan ehf, Lynghálsi 11
 Snóker ehf, Hverfisgötu 46
 Starfsgreinasamband Íslands,
 Sætúni 1
 Stilling ehf, Kletthálsi 5
 Stofnun Sigurðar Nordals,
 Þingholtsstræti 29
 Subway, Austurstræti 3
 Suzuki bílar hf, Skeifunni 17
 Sveinbjörn Sigurðsson hf,
 Smiðshöfða 7
 Sveinsbakarí, Arnarbakka 4-6
 Sökkull ehf, Funahöfða 9
 T.V. ehf tækniþjónusta og
 verktakar, Síðusel 5
 Talnakönnun hf, Borgartúni 23
 Tandur hf, Hesthálsi 12
 Tannlæknastofa Ástu B
 Thoroddsen, Stigahlíð 44
 Tannlæknastofa Guðrúnar
 Ólafsdóttur, Snorrabraut 29
 Tannlæknastofa Hauks
 Þorsteinssonar, Óðinsgötu 4
 Tannsmiðaverkstæði ehf,
 Síðumúla 29
 Teiknivangur, teiknistofa,
 Kleppsmýrarvegi 8
 Tekton ehf, Háteigsvegi 7
 Timadjásn, Grímsbæ
 Topp húsið, fataverslun, Mörkinni 6
 Tónsport ehf, Lágmúla 4
 Trésmiðjan Jari ehf, Funahöfða 3
 Tróbeco ehf, Laugavegi 71
 Tryggingamiðlun Íslands ehf,
 Síðumúla 21

Döff-leikritið „Viðtalið”

Þann 4.mars sl. frumsýndi Draumasmiðjan í Hafnarfjarðarleikhúsinu döff-leikritið „Viðtalið” eftir Lailu M. Arnþórsdóttur og Margrét Pétursdóttur. Áhorfendur voru að vonum mjög ánægðir með verkið, sem var bæði skondið og skemmtilegt, sorglegt og átakanlegt. Meðal leikenda voru tvær heyrnarlausar kjarnakonur, þær Elsa Guðbjörg Björnsdóttir og Berglind Stefánsdóttir.

Viðtalið fjallar um mæðgur sem eru að fara í viðtal. Dóttirin er fræg heyrnarlaus leikkona og móðirin heyrir, einnig kemur túlkur til að vera til aðstoðar í viðtalinu. Spyrjandinn er seinn og mæðgurnar fara að spjalla saman í gegnum túlkinn. Þar sem dóttirin er alin upp á tímum talmálsstefnunnar (1880 - 1980) þá talar móðir hennar ekki táknmál og íslenskukunnátta dótturinnar er verulega af skornum skammti. Á meðan þær mæðgur bíða eftir blaðamanninum byrja þær að rifja upp gamla tíma og fljótlega kemur í ljós að þær eiga ýmislegt óuppgert.

Sýningin er leikin bæði á táknmáli og raddmáli, svo hún er til jafns fyrir heyrnarlausu og heyrandi. Verkið fjallaði um menningu, sögu og samskiptavandamál heyrnarlausra á Íslandi. Það er skemmtilegt, sorglegt, fallett og fræðandi og opnar augu fólks, hvort sem það hefur kynnst heimi heyrnarlausra eða ekki. Leikritið var sýnt í tvo mánuði. Leikritið var svo aftur sýnt á alþjóðlegri leiklistarhátíð heyrnarlausra í tengslum við norrænu menningarhátíð heyrnarlausra á Akureyri síðastliðið sumar. Þá var það einnig sýnt í Hafnarfirði 19. október sl.

Þriðjudaginn 7.mars, birtist gagnrýni Maríu Kristjánsdóttur um verkið í Morgunblaðinu. Hér eru nokkrar tilvitnanir í leikdóminn:

“Leikstjóranum, Margréti Pétursdóttur, tekst afskaplega vel að sameina heimana tvo, þeirra heyrnarlausu og heyrandi...”

“Þeir (leikararnir) standa sig allir með mikilli prýði og – eðlilega kannski – er alveg sérstakt mjúkt áreynsluleysi í leik tákn málsleikaranna.”

“...hvernig stendur á því að öllum börnum er ekki kennt tákn máll strax frá leikskóla? Hvernig getum við, þessi fámenna þjóð, sýnt hópi heyrnarlausra slíkt áhuga- og skeytingaleysi?”

Döff menning

- hvað er það?

Eftir Júlíu G. Hreinsdóttur

Þann 31. mars síðastliðinn hélt ég fyrirlestur í Háskóla Íslands sem bar heitið „Döff menning – hvað er það?“ Þetta var í fyrsta skiptið sem málþing var haldið í Háskóla Íslands sem sneri að menningu heyrnarlausra. Rannveig Traustadóttir dósent við Félagsvísindadeild Háskólans og doktor í fötlunarfræðum stýrði málþinginu. Rannveig Traustadóttir og Valgerður Stefánsdóttir forstöðumaður Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra áttu frumkvæði að samvinnu Félagsvísindastofnunar, Félags heyrnarlausra og Samskiptamiðstöðvar um að halda málþing um þetta efni. Þeir sem héldu fyrirlestra voru ég, Júlía G. Hreinsdóttir, Berglind Stefánsdóttir og Valgerður Stefánsdóttir.

Menning

Almennt séð eru tungumál og menning tengd sterkum böndum sem ekki er hægt að slíta í sundur. Hvert tungumál tilheyrir þannig ólíkri menningu sem tengir saman þá einstaklinga sem nota það mál og þann stað sem málið er notað á. Í bók Paddy Ladd, *Understanding Deaf Culture*, vitnar hann í Tylor sem var fyrstur til að koma með skriflega skilgreiningu á ensku á hugtakinu menning og er hún frá 1871. Hann segir:

Menning er sú flókna heild sem inniheldur þekkingu, trú, list, siðferði, lög, hefðir og alla

þá möguleika og venjur sem maðurinn hefur tileinkað sér sem hluti af samfélagi. (Ladd, 2003, s. 200).

Nefnum sem dæmi um menningu:

Ljóð, bókmenntir, brandarar - þetta er allt saman skráð í þeirri menningu sem á sér ritmál og er haft sýnilegt í hillum, þeir sem nota táknmál þurfa hins vegar að taka þetta efni upp á myndband til að varðveita það og gera öðrum kleift að njóta þess.

Döff

Hér á Íslandi skilgreinum við heyrnarlaus okkur sem Döff og það er munnhreyfingin sem við notum þegar við segjum tákníð heyrnarlaus. Það að vera Döff er í okkar huga að: tilheyra samfélagi heyrnarlausra, líta á táknmál sem okkar fyrsta mál og þetta snýst líka um samsömun og sjálfsmýnd en ekki hvert stig heyrnarskerðingarinnar er. Hér á eftir mun ég því nota hugtakið Döff þegar ég tala um fullorðna heyrnarlaus einstaklinga, en þegar ég ræði um börn nota ég orðið heyrnarlaus. Döff menning er sú menning sem myndast þar sem heyrnarlausir koma saman og í flestum tilfellum er það í heyrnleysingjaskólum, þangað sem börnin koma án þess að hafa haft sterkar málfyrirmyndir heima fyrir, koma saman, hitta eldri Döff og læra málið – það er ástæðan fyrir því að heyrnleysingjaskólar hafa oft verið kallaðir vaggja Döff menningar. Skólinn

verður þá sá staður þar sem frásagnir af reynslu og upplifunum verða til og flytjast á milli einstaklinga. Nú þegar heyrnarlaus börn eru í blöndun allt frá leikskóla og upp í gegnum öll skólastigin er spurning hvernig þessi menning haldist og erfist á milli kynslóða. Einnig er ekki vitað hvernig börn með kuðungsgræðslu koma inn í þennan hóp – það eru ekki miklar rannsóknir til um þessar breyttu aðstæður og hvaða áhrif þær hafa á Döff menningu, því það er svo stutt síðan breytingarnar fóru af stað hér á Íslandi. Hluti af Döff menningu er svo kallaður alþjóðlegur – því Döff upplifa sig oft eiga meira sameiginlegt með öðrum Döff en fólki af sama þjóðerni. Það er ástæðan fyrir því að Döff leggja oft mikið á sig til að taka þátt í stóratburðum, s.s. Ólympíuleikum Döff, Heimspingum hjá WFD, Norðurlandasamstarfi eins og haldið verður hér á landi nú í sumar á Akureyri, en þangað munu Döff mæta í stórum stíl til að taka þátt í því sem kallað er „Döffland“. Eins berast fréttir af stórslysum með ógnarhraða um samfélag Döff um allan heim, þar sem látið er vita hvort einhver Döff hafi lent í þeim eða ekki.

Táknmál

Nú ætla ég aðeins að snúa mér að táknmáli, flestir heyrandi Íslendingar halda að táknmál sé alþjóðlegt tungumál, sem það er auðvitað ekki. Hvert málsvæði á sitt eigið táknmál og

tengsl þeirra eru ólík tengslum raddmála. Sem dæmi má nefna að í Bandaríkjunum og á Englandi er töluð enska og skilja þessar þjóðir hvor annan vel, þó enskan sé ekki nákvæmlega sú sama. Hins vegar eru táknmálin gjörólik þar sem Bandaríska táknmálið (ASL) á rætur sínar að rekja til Frakklands (FSL) en ekki Englands (BSL) – því eru ASL og BSL byggð upp á gjörólikan hátt og Döff Bandaríkjamenn og Englendingar geta átt í erfiðleikum með að skilja hver annan.

Brandarar og ljóð

Sumt í menningu getur verið erfitt að skilja, t.d. ljóð og brandarar, oft er erfitt að þýða þessa menningu á milli tungumála. Nákvæmlega það sama á við um þýðingar á milli raddmáls og táknmáls, almennt á heyrandi fólk í erfiðleikum með að skilja Döff brandara og ljóð, rétt eins og Döff eiga í erfiðleikum með að skilja brandara og ljóð heyrandi. Til þess að geta skilið þessa menningu er nauðsynlegt að vera hluti af henni, ekki bara áhorfandi eða utanað komandi. Þegar fólk flyst á milli landa getur það tekið lengstan tíma að komast inn í þennan hluta menningar, eins er með heyrnarlausu og heyrandi, þeir þurfa að vera hluti af menningu hvers annars til að skilja þetta til fulls. Að sjálfsgöðu er erfiðara fyrir Döff að komast inn í menningu heyrandi, því þeir ná ekki að vera hluti af samskiptum heyrandi. Oft er ekki nóg að lesa þetta efni í texta því það getur verið erfitt að skilja textann – því er nauðsynlegt að fá þessa menningu heyrandi í gegnum táknmál og jafnvel með útskýringum, því oft eru brandarar tengdir einhverju sem áður hefur verið rætt og það þarf stundum að útskýra fyrir Döff.

Samskiptareglur

Fleiri atriði eru ólík í menningu Döff og heyrandi en brandarar og ljóð. Má þar nefna sem dæmi augnsamband sem Döff halda á meðan þeir tala hver við annan og það að rjúfa augnsamband getur verið dónaskapur en er einmitt þveröfugt hjá heyrandi. Þar er viðeigandi að láta augun reika fram og til baka á meðan rætt er saman. Einnig er ólíkt hvernig fólk nær sambandi hvert við annað, heyrandi kalla nafn viðkomandi á meðan Döff nota snertingu – en það að snerta ókunnuga mennesku getur verið ruddalegt í menningu heyrandi fólks.

Bókmenntir

Stór hluti af menningu heyrandi Íslendinga eru bókmenntir en fullorðnir Döff tilheyra ekki þeirri menningu, því í gegnum þeirra skólagöngu var aðaláherslan lögð á að læra að lesa af vörum og heyrnarþjálfun en ekki

lesskilningur. Því er þessi heimur lokaður flestum fullorðnum Döff – það sem þeir þekkja af gamalli íslenskrí menningu er þjóðbúningurinn, því hann er sýnilegur, en t.d. eru fáir Döff sem þekkja þjóðsönginn eða Íslendingasögurnar. Að sjálfsgöðu vita flestir Döff sitt hvað um víkingana og það tímabil, en mest af þeirri þekkingu snýr að útliti en ekki bókmenntaarfinum. Þetta hefur sem betur fer breyst mikið á undanförunum árum, þar sem lestrarkennsla hefur stórbátnað og nú geta heyrnarlaus börn lesið á við heyrandi jafnaldrana sína og eru á þann hátt tvítýngd. Hvað með Döff bókmenntir – er það til? Þar sem táknmál á sér ekki ritmál í neinu táknmálsamfélagi er ekki hægt að tala um Döff bókmenntir á nákvæmlega sama hátt og bókmenntir heyrandi, það er ekkert til innbundið og geymt í hillum. Hins vegar með tilkomu nýrrar tækni, að taka efni upp á myndbönd, DVD og geyma á því formi er komin leið til að geyma Döff bókmenntaarf sem hingað til hefur einungis verið geymdur í munnmælum á milli kynslóða – eins og heyrandi gerðu áður en ritun og prentlist komu til sögunnar. Nú hafa heyrandi haft mörg hundruð ár til að safna sínum bókmenntum á pappír og um allan heim eru til bækur sem geyma þennan fróðleik, en Döff eru rétt að byrja að safna sínum arfi og því er afar lítið efni til víðast hvar í heiminum.

Hvað þurfum við að gera á Íslandi?

Í mars á þessu ári fór ég á ráðstefnu í Gallaudet háskóla, USA, titill hennar var: „Bylting í táknmálsrannsóknunum, málvísindi, bókmenntir, læsi“. Þar sem ég sat og fylgdist með hámenntuðum Döff fyrirlesurum – því þarna voru doktorar og prófessorar, fékk ég hreinlega gæsahúð af því að hugsa um þær breytingar sem ég hef upplifað á minni æfi. Að hafa gengið í gegnum oralismann í skólanum og að vera komin á þennan stað, þar sem Döff stöðu algjörlega jafnfætis heyrandi og voru ekki að tala um endalaus baráttu eða standa fyrir því að táknmál væri fullgilt mál, heldur að tala um Döff bókmenntir. Þetta var algjörlega ný upplifun. Það sem ég tók með mér heim af þessari ráðstefnu voru orð prófessors Ben Bahan sem vinnur við Gallaudet og hefur rannsakað Döff bókmenntir og komist að því að innan þeirra eru ýmsir stílar – rétt eins og hjá heyrandi, en hann bað ráðstefnugesti um að fara heim og taka upp efni. Taka upp þær sögur sem ganga á milli Döff og eru hluti af Döff menningu, nota þá tækni sem er fyrir hendi núna og safna þessu efni, því þetta eru bókmenntir Döff og mega ekki glatast. Þetta var það sem sat eftir hjá mér og við höfum nú þegar byrjað að ræða á

Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra að það þurfi að safna meira en við höfum gert hingað til. Þetta er ástæðan fyrir því að við hjá Félagi heyrnarlausra þurfum að halda áfram að berjast fyrir því að fá viðurkenningu á táknmáli, til að auðvelda okkur aðgengi að menningu heyrandi og þeirra að menningu okkar, t.d. í gegnum túlkun.

Eru Döff einangraðir?

Oft tala heyrandi um hvað Döff séu einangraðir og ég hef mikið velt fyrir mér ástæðunni fyrir því og hef komist að því að við lítum einangrun Döff mjög ólíkum augum. Heyrandi fólk sé fyrir sér takmarkaðan hóp einstaklinga sem hefur ekki mikil samskipti út fyrir sinn hóp og hlýtur þar af leiðandi að vera mjög einangraður. Það vanti öll samskipti við stóra samfélagið sem býður upp á svo mikla fjölbreytni. Ég lít hins vegar á einangrun Döff vera meiri þegar þeir eru einir á meðal heyrandi og geta ekki tekið þátt í samræðum, en það geta Döff þegar allir eru táknmálstalandi í kring um þá, þar eru Döff virkir þátttakendur á afslappaðan hátt. Þannig að sjónarhorn Döff og heyrandi varðandi einangrun eru gjörólik og tengjast menningu hvors samfélags fyrir sig. Með aukinni tækni geta Döff líka á auðveldan hátt átt í samskiptum við stóra samfélagið, t.d. í gegnum tölvu (MSN, tölvupóstur, Internetið) eða með því að hafa túlk með sér. Einnig hefur aukið framboð hjálpartækja jafnað lífsskilyrði Döff við heyrandi, s.s. blikkiljós og vekjaraklukkur. Áður fyrr þurftu Döff alltaf að keyra á þá staði sem þá vantaði upplýsingar frá, en nú er mun auðveldara að afla sér upplýsinga en áður var. Segja má að við höfum verið aðskilin frá heyrandi samfélagi en nú séu þeir veggir óðum að falla. Nokkur hluti Döff notar heyrnartæki en flestir þeirra nota tækin frekar til að heyra umhverfisljóð en raddmál, þar sem það er svo flókið að greina raddir, orð og orðaskil. Þó að Döff menneskja sé með heyrnartæki og geti talað nokkuð skýrt er ekki þar með sagt að viðkomandi geti greint tal annars fólks en þetta eiga heyrandi oft erfitt með að skilja. Heyrnartæki eru hjálpartæki en ekki leiðrétting á heyrn.

Lokaorð

Að lokum vil ég segja að á mörgum sviðum stöndum við Döff jafnt á við heyrandi, þegar menning og tungumál eru metin jafn mikils og við eigum í samskiptum við heyrandi fólk sem er fullfært í táknmáli stöndum við þeim algjörlega jafnfætis.

Nám í táknmálsfræði og táknmálstúlkun

Við Hugvísindadeild Háskóla Íslands hefur í nokkur ár verið hægt að stunda nám í táknmálsfræðum og táknmálstúlkun til B.A.-prófs. Þó margir haldi að námið miðist eingöngu við þá sem ætla sér að verða táknmálstúlkur þá er það ekki svo. Fyrstu tvö árin eru tungumálanám á svipuðum nótum og annað tungumálanám við Háskóla Íslands. Þar leggja nemendur stund á íslenskt táknmál, læra bæði málnotkun og málfræði og kynnast um leið almennum fræðum tungumála. Algengt er að tungumálanám skiptist nokkurn vegin í tvennt, annars vegar málfræði, hins vegar bókmenntir. Þar sem bókmenntir eru ekki stór hluti af táknmálinu leggja nemendur í táknmálsfræði meiri áherslu á menningu og sögu heyrnarlausra. Þannig hljóta þeir nemendur sem stunda nám í táknmálsfræði í eitt eða tvö ár kennslu í íslenska táknmálinu, menningu heyrnarlausra, læra um þýðingar á milli málanna auk þess að hljóta kennslu í fræðilegum vinnubrögðum og gagnrýnni hugsun sem einkennir allt háskólanám.

Þeir sem hafa áhuga á að leggja stund á táknmálstúlkun bæta svo við sig þriðja árinu þar sem kennd er túlkun og fræði þar að lútandi. Til að geta stundað nám í táknmálstúlkun þarf nemandi að uppfylla ákveðin skilyrði, hafa lokið 60 einingum í táknmálsfræði, hafa ákveðna lágmarkseinkunn úr færninám-skeiðum (málnotkunarnámsskeið sem eru fjögur talsins) og standast inntökuþróf.

Þó nám í táknmálsfræði sé miðað við byrjendur og þá sem ekkert kunna í íslensku táknmáli er alls ekki útilokað að þeir sem hafa táknmál að móðurmáli geti skráð sig í námið.

Síðastliðinn vetur stunduðu tæplega 40 nemendur nám í táknmálsfræði. Inntökuskilyrði fylgja reglum Háskóla Íslands og eru stúdentspróf af bóknámsbraut. Þess má einnig geta að í haust hefst samstarf táknmálsfræðinnar við Kennaraháskóla Íslands og geta nemendur í KHÍ þá valið íslenskt táknmál sem kjörsvið. Markmiðið er að mennta kennara sem sérhæfa sig í kennslu heyrnarlausra barna. Nánari upplýsingar á <http://www.hug.hi.is/> eða með því að senda póst á rannsve@hi.is

Félag táknafræðinema – kynning frá nemendum

Táknafræðinemar eru duglegir að halda hópinn og hittast utan skólans. Á meðal nemenda er starfandi félag sem kallar sig Hending og hefur það verið starfandi í nokkur ár.

Markmið þess er að hópurinn hittist utan skólatíma til að ræða sín á milli um námið og kynnast betur og efla hópandann. Nefnd félagsins hefur skipulagt ýmsa viðburði svo sem hitting í keilu, ratleik um Reykjavík og að fara út að borða. Einnig höfum við reynt að kynnast heyrnarlausum með því að bjóða þeim á skipulögð bjórkvöld og skorað á þá í fótbolta sem gekk með eindæmum vel og allir skemmtu sér konunglega. Í haust hafði Félag heyrnarlausra samband við formann félagsins með þá bón að Hending myndi sjá um sölu á seglum sem félagið hefur selt undanfarin ár til fjáröflunar. Hending tók vel í þetta og stóð sig með þryði. Undanfarið hefur þó félagslífið legið þó nokkuð niðri þar sem mikið hefur verið að gera í náminu. Lokahóf annars árs nema var þó haldið núna í maí síðastliðinn þar sem nemendur og kennarar komu og áttu kvöldstund saman. Kennararnir voru kvaddir með rósum og veggspjöldum sem sýndu stafi íslenska fingrastafrófsins myndaðir af nemendum sjálfum.

Hending vonar að félagið muni rísa að nýju með haustinu og áframhaldandi félagsstarf með heyrnarlausum muni aukast.

Tryggingastofnun ríkisins,
Laugavegi 114
Túrbó ehf, Lynghálsi 12
Tölvar ehf, Síðumúla 1
Tösku- og hanskabúðin ehf,
Skólavörðustíg 7
Umslag ehf, Lágmúla 5 (bakhús)
Útfarapjónusta Rúnars
Geirmundssonar, Fjarðarási 25
Útflutningsráð Íslands,
Borgartúni 35
Vagnsmiðjan - Húsvagnar ehf,
Eldshöfða 21
Varahlutaverslunin Kistufell ehf,
Brautarholti 16
VBS fjárfestingabanki hf,
Suðurlandsbraut 18
Vegamót, Vegamótastíg 4
Vegmerking sf, verktaki,
Eirhöfða 14
Veifarærasalan Dímon,
Tunguhálsi 8
Verðbréfaskráning Íslands hf,
Laugavegi 182
Verkfræðistofa Guðmundar og
Kristjáns hf, Laugavegi 178
Verkfræðistofan Fjölhönnun,
Stórhöfða 27
Verkfræðistofan VIK ehf,
Laugavegi 164, 2 hæð hægri
Verkstjórafélagið Þór, Miðtúni 21
Vélar og skip ehf, Hólmaslóð 4
Vélaver hf, Lágmúla 7
Vélstjórafélag Íslands,
Borgartúni 18
Við og Við sf, Gylfaflöt 3
Vilhjálmsson sf, Sundaborg 1
Vinnuálastofnun, Hafnarhúsinu
Tryggvagötu 17
Vikurvagnar ehf, Dvergshöfða 27
VSO Ráðgjöf ehf, Borgartúni 20
VTR verkfræðingar ehf,
Síðumúla 1
Þ Þorgrímsson og Co ehf,
Ármúla 29
Þingvallaleið ehf, Skógarhlíð 10
Þórir J Einarrson ehf, Skafahlíð 38
Þrif og þvottur ehf,
Reykjavíkurvegi 48
Þroskahjál, landsamtök,
Háaleitisbraut 13
Þumalína búðin þín,
Skólavörðustíg 41
Þúsund þjalir ehf,
umboðsskrifstofa listamanna,
Urðarstíg 4
Ógurvík hf, Týsgötu 1
ÖJ-Arnarson ehf, Dalseli 35
Örninn ehf, Skeifunni 11
Öryggismiðstöð Íslands hf,
Borgartúni 31
Össur hf, Grjóthálsi 5

Seltjarnarnes
Falleg gólf ehf, Nesbala 25
Seltjarnarneskaupstaður,
Austurströnd 2
Önn ehf, verkfræðistofa,
Eiðstorgi 15

Kópavogur
ALARK arkitektar ehf, Dalvegi 18
Bifreiðaverkstæði Friðriks
Ólafssonar ehf, Smiðjuvegi 22
Bílhúsið ehf, Smiðjuvegi 60

Blikksmiðja Einars ehf,
Smiðjuvegi 4b
Borgargarðar ehf -
skrúðgarðapjónusta, Vesturvör 24
Bókasafn Kópavogs, Hamraborg 6a
Brostu tannlæknastofa Páls,
Hamraborg 5
DK Hugbúnaður ehf, Hlíðasmára 17
ES rafverktakar ehf, Litlahjalla 1
Félagsþjónustan í Kópavogi,
Fannborg 4
Flugkerfi hf, Hlíðasmára 10
Gunnar Leifsson ehf, Bæjarlind 6
Gæðaflutningar ehf,
Hvannahólma 12
Hagblikk ehf, Smiðjuvegi 4c
Hárný ehf, Nýbýlavegi 28
Hilmar Bjarnason ehf, rafverktak,
Daltúni 1
Hurðaborg Crawford hurðir,
Dalvegi 16d
Ingimundur Einarrson ehf
málari, Trönuhjalla 1
IT-byggir ehf, Smárarima 53
Íslandsspil sf, Smiðjuvegi 11a
Jarðvélar sf, Bakkabraut 14
Járnsmiðja Óðins ehf,
Smiðjuvegi 4b
K.J. hönnun ehf, Bæjarlind 14-16
KB Ráðgjöf, Hlíðasmára 17
Litlaprent ehf, Skemmuvegi 4
Markholt ehf, Hásoium 13
Máining ehf, Dalvegi 18
Point á Íslandi ehf, Hlíðasmára 10
Rafspenna ehf, Krossalind 2
Rafvirkni ehf, Fjallalind 137
Reynir bakari, Dalvegi 4
Réttingaverkstæði Jóa ehf,
Dalvegi 16a
Smárin - Breiðablik, Dalsmára 5
Stálbær ehf, Smiðjuvegi 9a
Svansprent ehf, Auðbrekku 12
Söluturninn Smári, Dalvegi 16c
Timbur og stál ehf, Smiðjuvegi 11
Uppdæling ehf, Bakkabraut 2
Valdberg ehf, Smiðjuvegi 36
Vatnsvirkjar ehf, almenn pípuögn
og þjónusta, Háulind 26
Vegurinn, Smiðjuvegi 5
Veitingapjónusta Lárusar
Loftssonar, Nýbýlavegi 32
Verkfræðistofa Snorra
Ingimarssonar ehf, Hamraborg 11
www.mannval.is,
Þakpappaþjónustan ehf,
Lautasmára 1

Garðabær
Árvík hf, Garðatorgi 3
Engilbert ÓH Snorrason
tannlæknastofa sf, Garðatorgi 3
Garðabær, Garðatorgi 7
Garðaflug ehf, Holtsbúð 43
Hannyrðabúðin sf, Garðatorgi 7
Héðinn Schindler lyftur hf,
Lyngási 8
Húsgögn ehf smiðastofa og
viðgerðir, Gilsbúð 3
Kjarnavörur hf, Miðhrauni 16
Loftorka Reykjavík hf, verktaki,
Miðhrauni 10
Skermagerð Berthu, Holtsbúð 16
Sportís ehf, Austurhrauni 3
Uppfylling sf, Hofslundi 1

Verkhönnun - Tæknisalan ehf,
Kirkjulundi 13

Hafnarfjörður
Ás, fasteignasala ehf,
Fjarðargötu 17
Bergsteinn hf, Skútuhrauni 2a
Blátún ehf, Grandatröð 4
Borealis arkitektar ehf,
Strandgötu 26-28
Byggingafélagið Kambur ehf,
Hólshrauni 2
Byggingafélagið Sandfell ehf,
Reykjavíkurvegi 66
Dalakofinn sf, Fjarðargötu 13-15
Dverghamrar ehf, Lækjarbergi 46
Eiríkur og Einar Valur hf,
Breiðvangi 4
Fiskverkunin Björg ehf,
Eyrartröð 18
Fínþússning, Rauðhelli 13
Fjarðarkaup ehf, Hólshrauni 1
Flói ehf, Fjóluhvamm 21
Gaflarar ehf Rafverktakar,
Lónsbraut 2
Garðyrkja ehf innflutningur
www.gardyrkjan.is, Helluhrauni 4
Granítismiðjan ehf, Rauðhelli 7
Haglind hf, Reykjavíkurvegi 66
Hagtak hf, Fjarðargötu 13-15
Hársnyrtistofan Fagfólk ehf,
Fjarðargötu 19
Heiðar Jónsson, járnsmíði,
Skútuhrauni 9
Heimir og Jens ehf, Birkibergi 14
Hrafnista, dvalarheimili aldraðra,
Hraunvangi 7
Hraunhamar ehf, Bæjarhrauni 10
Ísfell hf, Óseyrarbraut 28
Ísrör ehf, Hringhelli 12
Jeppahlutir 4x4 ehf, Íshellu 4
Kerfi ehf, Flatahrauni 5b
Knattspyrnufélagið Haukar,
Ásvöllum
Lyng ehf, Strandgötu 43
Nýsir hf, Flatahrauni 5a
Pústþjónusta BJB ehf,
Flatahrauni 7
RB rúm, Dalshrauni 8
Stafræna hugmyndasmiðjan ehf
- sími 554 2100, Bæjarhrauni 22
Stál - Orka ehf, Hvaleyraur 37
Steypastál ehf, Drangahrauni 4
Suðurverk hf, Drangahrauni 7
Tannlæknastofa Harðar V
Sigmarssonar sf,
Reykjavíkurvegi 60
Útvík hf, Eyrartröð 7-9
VBS-verkfræðistofa ehf,
Bæjarhrauni 20
Viðhald og nýsmíði ehf,
Helluhrauni 2

Bessastaðahreppur
Ferskfiskur ehf, Bæjarhrauni 8
Garðasteinn ehf, Blikastíg 10

Keflavík
B & B Guesthouse, Hringbraut 92
Eidi ehf, Gígjuvellir 4
Fagtré ehf, Suðurgarði 5
Fasteignasalan Ásberg ehf,
Hafnargötu 27
Geimsteinn ehf, Skólavegi 12
Happi ehf, Hafnargötu 90

Hjalte Guðmundsson ehf,
lðavöllum 1
Nesraf ehf, Grófin 18a
Reykjanesbær, Tjarnargötu 12
Sjúkraþjálfun Suðurnesja,
Hafnargötu 15
Sjúkraþjálfunarstöðin Átak ehf,
Aðalgötu 10
Skipting ehf, Grófinni 19
Sparisjóðurinn í Keflavík,
Tjarnargötu 12-14
Tannlæknastofa Einars
Magnússonar, Skólavegi 10
Verkfræðistofa Suðurnesja hf,
Vikurbraut 13
Verlunarmannafélag
Suðurnesja, Vatnsnesvegi 14
www.ork.is, Frístundar og
heilsárshús

Keflavíkflugvöllur
Fagræsting sf, Leifsstöð
Suðurlug ehf, Keflavíkflugvelli

Grindavík
Bláa lónið, heilsulind, Vikurbraut 62
Hjólbarðaverkstæði Grindavíkur,
Vikurbraut 17
Selhals ehf, Ásabaut 12
Þorbjörn hf, Hafnargötu 12

Sandgerði
Gróðrarstöðin Glitbrá ehf
Sandgerði, Stafnesvegi 22
Kvenfélagið Hvöt, Norðurkoti
Málingarvinna Carls ehf,
Vikurbraut 9b
Tros ehf, Hafnargötu 9

Garður
Raftýran sf, Lyngbraut 1
Von ehf, Skagabraut 42

Njarðvík
Biðskýlið Njarðvík ehf,
Hólagötu 20
ESSE ehf, Klettási 14
Hitaveita Suðurnesja,
Brekustíg 36
Kaffitár ehf, Stapabraut 7
SG bílar ehf, Bolafæti 1
Verkfræðistofa Njarðvíkur,
Brekustíg 39

Mosfellsbær
Garðyrkjastöðin Gróandi,
Grásteinum
Gylfi Guðjónsson, ökukennari,
sími 6960042, Tröllateig 20
Ísflug ehf, Reykjavegi 36
Vélsmiðjan Orri ehf, Flugumýri 10
VGH-Mosfellsbæ ehf, Flugumýri 36

Akranes
Bifreiðastöð Þórðar Þ
Þórðarsonar, Dalbraut 6
Bjarg ehf, verslun, Stíllholti 14
Fasteignasalan Hákot,
Kirkjubraut 28
Hárhús Kötlu ehf, Stíllholti 14
Mozart ehf, Skagabraut 31
Sjóngerlið ehf, Skólabraut 25
Sjúkraþjálfun Georgs
Janussonar, Kirkjubraut 28
Smellinn hf, Höfðaseli 2

Málþing um menningu heyrnarlausra

Föstudaginn 31. mars síðastliðinn, var haldið málþing í Háskóla Íslands, um menningu heyrnarlausra. Rannsóknasetur í fötlunarfræðum, Samskiptamiðstöð heyrnarlausra og heyrnarskertra, og Félag heyrnarlausra stóðu fyrir málþinginu, sem var vel sótt og afar fróðlegt.

Rannveig Traustadóttir, prófessor í félagsvísindadeild var kynnráðgjafi á málþinginu og sagði nokkur orð um ástæður málþingsins og vakti athygli á að þetta væri í fyrsta skipti sem málþing um menningu heyrnarlausra væri haldið.

Valgerður Stefánsdóttir, forstöðumaður SHH, var aðalfyrirlasari málþingsins. Erindi sitt kallaði hún "Með menninguna að vopni", en það fjallaði um rannsókn sem hún vann á árunum 1998-2004 um reynslu og samfélagsþátttöku heyrnarlausra, skilning þeirra á eigin lífi og stöðu þeirra innan samfélags íslenskkunnar.

Júlía Hreinsdóttir, verkefnastjóri og táknaáhrifskennari hjá SHH, hélt erindi sem nefndist "Döff menning – hvað er það?". Hún útskýrði hvað fælist í menningu heyrnarlausra (Döffmenningu), hver viðhorf heyrandi væru til heyrnarlausra og táknaáhrifsins, hver munurinn væri á menningu heyrandi og heyrnarlausra Íslendinga og hversu mikil samstaða væri í hinu stóra samfélagi heyrnarlausra, sem breiðir sig út um allan heim. Júlía skrifaði grein í þessu Döffblaðinu.

Berglind Stefánsdóttir, aðstoðarskólustjóri Táknaáhrifssviðs Hlíðaskóla, flutti erindi um "Áhrif samfélagsbreytinga á Döffmenningu". Í erindi sínu ræddi hún mikið um það hvað táknaáhrifsbannið (oraltímabilið), hafði hræðileg áhrif á sjálfsmynd og styrk heyrnarlausra, þar sem viðhorf, bæði heyrandi fólks og heyrnarlausra sjálfra á þeim tíma, var að heyrnarlausir gætu ekki (döffobb). Þetta er sem betur fer að breytast. Í dag hafa margir

heyrnarlausir afað sér menntunar, starfandi eru táknaáhrifstúlkar, heyrandi fólk veit meira um heyrnarlausra og valið er orðið meira og fjölbreyttara en áður. Og það sem einnig er mjög mikilvægt: viðhorfin eru að breytast í "heyrnarlausir geta" ("döff ass").

Haukur Vilhjálmsson, menningarfulltrúi Félags heyrnarlausra, hélt að lokum stutta kynningu um Norræna menningarhátíð heyrnarlausra, sem haldin var á Akureyri í sumar. Hann sagði stuttlega frá Norrænu menningarhátíðinni sem haldin var í Reykjavík 1986 og hvernig túlkar hefðu verið þjálfaðir upp á stuttum tíma fyrir þá hátíð, þar sem engir túlkar voru starfandi á Íslandi fyrir þann tíma.

Á málþinginu var einnig sýnt atriði úr Döff-leikritinu "Viðtalið", sem sýnt var í Hafnarfjarðarleikhúsinu á þessum tíma, við frábærar undirtektir viðstaddir.

Er nám í táknmálstúlkun staðnað?

Eftir Rannveig Sverrisdóttir

Í leiðara síðasta tölublaðs Döfblaðsins gagnrýnir Berglind Stefánsdóttir nám í táknmálstúlkun við Háskóla Íslands og spyr hvort það sé nógu öflugt. Berglind spyr jafnframt hvort túlkabjónustan hafi setið á hakanum á meðan kröfur heyrnarlausra hafa aukist. Þessi gagnrýni er ekki ný af nálinni og hefur áður borist undirritaðri til eyrna. Öll gagnrýni er góð, svo lengi sem hún er rökstudd og sett fram af sanngirni. Kennarar við táknmálfræði Háskóla Íslands vilja gjarnan heyra skoðanir túlkanotenda ef þær geta komið því til leiðar að námið verði betra. Hins vegar er ekki öll gagnrýni á rökum reist, það er auðvelt að tala um það sem miður er, en erfiðara að benda á hvað má gera betur. Gagnrýni sem bendir á tillögur til úrbóta gæti orðið náminu til góðs. Engar slíkar tillögur hafa borist mér.

Það er mikilvægt að við höldum umræðunni um túlkanámið opinni og reynum stöðugt að sjá hvað betur má fara. Á þeim fjórum árum sem ég hef starfað við HÍ hefur nám í táknmálfræðum og táknmálstúlkun verið í stöðugri þróun. Þegar kennsla hófst hér á ný haustið 2001 var byggt á þeirri reynslu sem kennarar öðluðust á árunum 1994-1998 þegar Samskiptamiðstöð og HÍ kenndu táknmálstúlkun í sameiningu. Það nám var bylting í sögu heyrnarlausra því út úr því komu fyrstu menntuðu túlkarnir á markaðinn (með fullri virðingu fyrir þeim túlkum sem tóku til starfa í kringum menningarhátiðina 1986). Aðilar frá SHH og Félagi heyrnarlausra unnu ötullega að því að koma þessu námi á fót og sinntu kennslunni þessi fjögur ár. Síðan þá hefur nám í táknmálstúlkun verið í boði alls fjórum sinnum auk þess sem táknmálfræði hefur verið kennd frá hausti 2001.

Það hefur ekki verið létt verk að koma þessu námi á fót því engin reynsla var til staðar og ekki menntaðir kennarar. Mikill metnaður var í fólki og þótti æskilegt að túlkar hlytu háskólamenntun því „...að túlkurinn verður að vera á hærra menntunarstigi en því sem hann er að túlka á“¹. Þetta er göfugt markmið. Að sama skapi setur Háskóli Íslands þær kröfur að kennarar sem ráðnir eru við skólann séu á hærra menntunarstigi en þeir nemendur sem þeir kenna. Hefði þessum kröfum verið fylgt til hins ýtrasta hefði túlkanám á háskólastigi aldrei orðið að veruleika hér á landi.

Í dag búum við að mikilli reynslu þeirra sem hér hafa kennt undanfarin ár og hefur menntunarstig kennara einnig aukist þó mikið vanti enn upp á. Of langt mál væri að rekja þær breytingar sem orðið hafa á túlkanáminu undanfarin ár en þær verða einhverjar á hverju ári og má það þakka aukinni reynslu kennara, bættri tækni og síðast en ekki síst reyndum túlkum sem hafa komið að kennslunni undanfarin tvö ár. Þegar Berglind gagnrýnir nýútskrifaða túlka verður ekki horft fram hjá þeirri staðreynd að þeir túlkar sem hafa útskrifast eftir 2001 hafa hlotið þjálfun hjá reyndum túlkum, nokkuð sem ekki var til staðar þegar fyrstu hóparnir stunduðu nám. Þess vegna efast ég mjög um þá staðhæfingu að fyrri túlkahóparnir hafi verið betri en þeir sem á eftir komu – miklu heldur held ég að kröfur túlkanotenda hafi aukist – alveg eins og Berglind segir í leiðara sínum. Í haust hefur nýr hópur nám í táknmálstúlkun og hefur reyndur túlkakennari unnið að mjög metnaðarfullum undirbúningi fyrir það nám og byggir þar á reynslu fyrri ára.

Íslenskir táknmálstúlkur eru stöðugt undir smásjá og eru oft bornir saman

við norræna túlka. Berglind segir einmitt í leiðaranum að hún hafi séð þátt í danska sjónvarpinu þar sem sagt var að nýútskrifaðir danskir túlkar gætu túlkað „léttari“ fög á háskólastigi. Samkvæmt tölvupósti sem mér barst frá kennara við túlkanámið í Danmörku á þetta ekki við rök að styðjast og eru nýútskrifaðar túlkar langt frá því að geta túlkað á háskólastigi².

Ef rætt er við reynda túlka hér á landi virðist það vera skoðun þeirra að þeir táknmálstúlkur sem útskrifast í dag séu engu verri en þeir voru sjálfir, í dag eru kröfurnar hins vegar meiri og samfélagið vant túlkum með margra ára reynslu. Einhvers staðar verður að byrja og B.A. námið tel ég vera ágætis byrjun, hins vegar er það umhugsunarefni hvernig við getum tekið á móti nýjum túlkum og veitt þeim þá þjálfun sem aðeins er hægt að öðlast eftir að komið er út á atvinnumarkaðinn.

Ég tek undir með Berglinni að stöðnun er slæm og hef margar hugmyndir um það hvernig við getum þróað túlkanámið og bætt við það sem nú er. Ein leið væri að setja reglur um forkunnáttu í táknmáli til að hefja nám við HÍ. Þar með fengjum við inn nemendur sem kynnu eitthvað í táknmáli og væri hægt að byggja ofan á það nám. En hvar geta nemendur lært táknmál á framhaldsskólastigi? Aðeins örfáir framhaldsskólar hafa það á námskrá sinni. Og ef allir framhaldsskólar vildu bjóða upp á táknmál – hver ætti þá að kenna það? Þetta vandamál er stórt. Í dag er skortur á táknmálkennurum á öllum stigum en ekki síst á þeim sem geta kennt á efri stigum. Við getum ekki endalaust níðst á sama fólkinu auk þess sem fáir hafa menntun til að kenna táknmál sem fag á framhaldsskólastigi. Hér þarf

fleiri menntaða tákmalsskennara. Ég tel hins vegar ekki að brýnast sé að breyta grunnstiginu í túlkanáminu því eins og áður sagði þarf einhvers staðar að byrja. Mikilvægara tel ég að huga að næsta stigi, endurmenntun túlka eins og Berglind bendir réttilega á og kannski meiri sérhæfingu þeirra sem einhverja reynslu hafa öðlast.

Margar aðrar leiðir má ræða í þessu sambandi en vegna plássleysis ætla ég aðeins að viðra eina þeirra hér og það er sú sem mér sjálfri huggnast best. Sú leið er að bæta við námi í tákmalstúlkun á meistarastigi. Hér væri hægt að hafa fræðilegt MA nám til 60 eininga eða hagnýtt MA nám til 45 eininga – eða jafnvel hvoru tveggja. Inntökuskilyrði væru BA próf í tákmalssérhæfingu og tákmalstúlkun með fyrstu einkunn og hugsanlega nokkur ár í starfi. Þetta gæti komið í staðinn fyrir svokallaða stigun túlka sem margir heyrnarlausir hafa kallað eftir, stigunin færi þá fram með háskólagráðum. Hér bættu nemendur (túlkar) við þá þekkingu sem þeir hefðu úr BA náminu (og úr starfi) og ef skrifaðar yrðu MA ritgerðir (allir sem klára 60 einingar þyrftu að skrifa slíka ritgerð) fengjum við rannsóknir á túlkun og túlkastarfinu. Þessi lausn er hins vegar ekki án vandkvæða. Aðalvandamálin eru tvö: Skortur á fjármagni og skortur á fólki. Það er ljóst að ef bæta á við nýrri grein á meistarastigi við Hugvísindadeild HÍ hefur það talsverðan kostnað í för með sér. Hugvísindadeild stendur mjög illa fjárhagslega – að öllu leyti, skortur er á starfsfólki og ekki fæst leyfi til að ráða í þær stöður sem vantar, stundakennsla er ílla launuð og aðbúnaður nemenda er bágborin. Eigi að setja á fót nýja grein, tákmalstúlkun, á meistarastigi þarf fjármagn til, fjármagn sem stjórnvöld þurfa að leggja fram. Sú barátta yrði löng og ströng – en hana verðum við að sjálfsgöðu að heyja. Hitt er svo annað, að ekki er til hæft fólk til starfans eins og er og væri fásinna að ætla að berjast fyrir fjármagni þegar ekki eru hæfir kennarar og rannsakendur til staðar. Því tel ég brýnna að huga að þeirri hlið málsins. Hver á að kenna tákmalstúlkun á meistarastigi? Alveg eins og gerðar eru kröfur til túlka um að vera á hærra menntunarstigi en því sem hann er að túlka á verða kennarar að vera á hærra menntunarstigi en því sem þeir eru að kenna á. Það þýðir að þeir sem kenna á meistarastigi verða að hafa doktorspróf. Að mér vitandi er

enginn hér á landi sem uppfyllir þessi skilyrði.

Ég tek undir með Berglinni að við eigum að gera kröfur, heyrnarlausir (döff) sem heyrandi. En kröfurnar verða að vera raunsæjar og viljum við vel menntaða túlka og endurmenntun túlka verðum við að hafa hæfa kennara á sviðinu. Það eru kröfur sem túlkar og túlkanotendur geta sammælt um. Hér er menntunar-skortur, bæði heyrnarlausra og heyrandi, stórt vandamál. Það er tóm mál að fara fram á aukin fjárframlög til námsins ef enginn er til að kenna nemendum. Þess vegna þarf tákmalssamfélagið allt að huga að þessari stöðu og hvetja fólk til að mennta sig á þessu sviði. Að mér vitandi er einungis einn döff aðili sem nú stundar meistaranám sem gæti komið að notum, og sá aðili ber einmitt hitann og þungann af kennslu túlka og uppbyggingu túlkanámsins. Betur má ef duga skal og því vil ég hvetja bæði döff, túlka og aðra sem hafa menntun á sviðinu til að sækja sér framhaldsmenntun og sérhæfa sig. Enginn döff leggur t.a.m. stund á málvísindi og er það bagalegt því við vitum að móðurmálshafi er bestur til að rannsaka málið sitt, sérstaklega þegar heimildir eru af skornum skammti. Hér á landi er heldur enginn með sérhæfða menntun í túlkunarfræðum.

Graham H. Turner hefur um árabíl stundað rannsóknir á tákmalí og tákmalstúlkun í Bretlandi. Í grein frá 2001³ bendir hann á að þótt túlkar beri mikla ábyrgð á starfi sínu þá megi ekki gleyma því að döff beri líka

ábyrgð. Hann bendir á að eins og allt hafi tákmalstúlkun tvær hliðar og hér verði að ríkja samvinna eigi allt að ganga upp. Döff megi því ekki gleyma því að þeir bera líka ábyrgð á að túlkun gangi vel og að túlkum líði vel í starfi. Ég held því að tákmalssamfélagið þurfi í sameiningu að komast að niðurstöðu um það hvaða kröfur á að gera og hvað er mikilvægast þegar tákmalstúlkun er annars vegar. Við þurfum að finna leiðir til að þjálfa túlka að loknu B.A. prófi svo þeir megi öðlast ásættanlega færni og við þurfum líka að stuðla að því að túlkum líði almennt vel í starfi. Samvinnan kemur okkur lengst og vona ég svo sannarlega að okkur, túlkanotendum, tákmalstúlkum og kennurum takist að halda tákmalstúlkun á Íslandi á háu stigi.

Rannveig Sverrisdóttir,
lektor í tákmalssérhæfingu við HÍ

(Footnotes)

¹ Úr skýrslu um nám í tákmalssérhæfingu og tákmalstúlkun 1994-1998 (drög), bls. 1.

² Persónulegur tölvupóstur frá Sussi Toft, KC, Kaupmannahöfn.

³ Turner, Gaham H. 2001. Rights and responsibilities: the relationship between Deaf people and interpreters. Í: Harrington, Frank J. & Graham H. Turner. *Interpreting Interpreting. Studies and Reflections on Sign Language Interpreting*. Douglas Mclean, Coleford, bls. 22-33.

Félag heyrnarlausra sendir öllum samstarfsaðilum sínum, félögum og stuðningsmönnum hugheilar jóla- og nýárskveðjur og þakka liðið ár.

EFTIRTALIN FYRIRTÆKI STYRKJA FÉLAG HEYRNARLAUSRA

Smurstöð Akraness sf,
Smiðjuvöllum 2
Vélsmiðja Ólafs R Guðjónssonar ehf, Smiðjuvöllum 6
Viðskiptaþjónusta Akraness ehf, Stillholti 23
Vignir G. Jónsson hf,
Smiðjuvöllum 4
Öryggismiðstöð Vesturlands ehf, Skólabraut 2

Borgarnes

Borgarbyggð, Borgarbraut 14
Borgarverk hf, vinnuvélar,
Sólbakka 17-19
Bókhalds- og tölvuþjónustan sf,
Böðvarsgötu 11
Efnalaugin Múlakot,
Borgarbraut 49
Félagsbúið Mófellsstöðum sf,
Mófellsstöðum
Framköllunarþjónustan ehf,
Brúartorgi 4
Golfklúbbur Borgarness, Hamri
Hreðavatnsskáli,
Jörvi hf, vinnuvélar, Hvanneyri
Loftorka Borgarnesi ehf,
Engjaási 2-8
Motel Venus,
Skorradalshreppur, Grund
Sparisjóður Mýrasýslu,
Digranesgötu 2
Sæmundur Sigmundsson ehf,
Kveldúlfsgötu 17
Vatnsverk-Guðjón og Árni ehf,
Egilsstötu 17
Vegamót, þjónustumiðstöð,
Vegamótum
Vélaverkstæði Kristjáns ehf,
Brákarbraut 20

Stykkishólmur

Hótel Stykkishólmur,
Sæfell ehf, Nesvegi 13
Þ.B.Borg - steypustöð ehf,
Silfurgötu 36

Grundarfjörður

Haukaberg, Hamrahlíð 1
Ragnar og Ásgeir ehf,
Sólvöllum 7

Snæfellsbær

Grímsi ehf, Hjallabrekku 5
Hraðfrystihús Hellissands hf,
Hafnarbakka 1
Sjávariðjan Rifi hf, Hafnargötu 8
Tómas Sigurðsson ehf,
Stekkjarholti 11
Þorgeir Árnason ehf, Háarífi 27

Ísafjörður

Bakarinn ehf, Silfurgötu 11
Félag opinberra starfsmanna á
Vestfjörðum, Aðalstræti 24
Gámabjónusta Vestfjarða ehf,
Góuholti 14
Hjólbarðaverkstæði Ísafjarðar,
Sindragötu 14
Ísblikk ehf, Árnagötu 1
Kjölur ehf, Urðarvegi 37
Lögsýn ehf, Aðalstræti 24
Olíufélag útvegsmanna hf,
Hafnarhúsinu
Orkubú Vestfjarða hf,

Stakkanesi 1
Tækniþjónusta Vestfjarða ehf,
Aðalstræti 26
Tærgesen ehf, Árnagötu 3
Þröstur Marsellíusson ehf,
Hnífaldsvegi 27

Hnífsdalur

Rammagerð Ísafjarðar,
Aðalstræti 16
Verkstjórafélag Vestfjarða,
Heiðarbraut 7

Bolungarvík

Jakob Valgeir ehf, Grundarstíg 5
Sigurgeir G. Jóhannsson ehf,
Dísarlandi 14
Sparisjóður Bolungarvíkur,
Aðalstræti 14
Verkalýðs- og sjómannafélag
Bolungarvíkur, Hafnargötu 37

Patreksfjörður

Flakkarinn ehf, Brjánslæk
Söluturninn Albína, Aðalstræti 89
Vesturbýggð, Aðalstræti 63

Tálknafjörður

Eik hf, trésmiðja, Strandgötu 37
Gistiheimilið Bjarmalandi ehf,
Túngötu 42
Tálknafjarðarhreppur, Miðtúni 1

Þingeyri

Brautin sf, Ketilseyri

Staður

Bæjarhreppur, Skólahúsinu
Borðeyri

Hólmavík

Sparisjóður Strandamanna,
Hafnarbraut 19

Norðurfjörður

Árneshreppur, Norðurfirði

Hvammstangi

Egill Gunnlaugsson, dýralæknir,
Hvammstangabraut 26
Heilbrigðisstofnunin
Hvammstanga, Spítalastíg 1
Stýrihópur um forvarnir
Húnþing vestra, Klapparstíg 4

Blönduós

Gæfusmiðurinn ehf, Heiðarvegi 6
Holtsmúli ehf, Auðkúlu 1
Krákur ehf, Melabraut 21

Skagatrönd

Rafmagnsverkstæðið Neistinn
ehf, Strandgötu 32

Sauðárkrókur

Bókhaldsþjónusta KOM ehf,
Viðihlíð 10
Heilbrigðiseftirlit Norðurlands
vestra, Sæmundargötu 1
Kaupfélag Skagfirðinga, Ártorgi 1
Sauðárkróksbakari ehf, Aðalgötu 5
Sveitarfélagið Skagafjörður,
Faxatorgi 1
Verslun Haraldar Júlíussonar,
Aðalgötu 22

Varmahlíð

Akrahreppur Skagafirði,
Lambeyri ehf, Lambeyri

Fljót

Kvenfélagið Framtíðin, Ökrum

Siglufjörður

Berg hf, byggingafélag,
Norðurgötu 16
Bírfreiðaverkstæði Ragnars,
Ránargötu 14
Egillssíld ehf, Gránugötu 27
Fjallabyggð, Gránugötu 24

Akureyri

AGGH ehf, Kotárgerði 16
Alþjóðahúsið á Akureyri,
Barnaskólahúsið v/ Gilið
Arnarfell ehf, Sjafnarnesi 2-4
Augnlæknastofa Ragnars
Sigurðssonar ehf, Álfabyggð 11
Ás sf, gistiheimili, Skipagötu 4
Ásbyrgi - Flóra ehf, Frostagötu 2a
Bautinn og Smiðjan,
veitingasala, Hafnarstræti 92
Blindraíðn KT, Oddeyrargötu 4b
Búsetudeild Akureyrarbæjar,
Geislagötu 9
Fjórðungssjúkrahúsið á Akureyri,
Eyrarlandsvegi
Geisli Gleraugnaverslun,
Mýrarvegi og Glerártorgi
Glitnir, Skipagötu 14
Hársnyrtistofan Samson,
Sunnuhlíð 12
Hlíð hf, Kotárgerði 30
Höldur - Bílaleiga Akureyrar,
Tryggvabraut 12
Ísgát ehf, Lönsbakka
Kjarnafæði hf, Fjölninggötu 1b
Loki sf, Norðurbyggð 6
Málningarmiðstöðin, Hólabraut 18
Miðstöð ehf, Draupnisgötu 3g
Norðurorka hf, Rangárvöllum
Passion ehf, Hafnarstræti 88
Raf & Tækni ehf, Kaldbaksgötu 4
Rafmenn ehf, Fjölninggötu 2b
Sigtryggur og Pétur sf,
Brekkgötu 5
SJBald ehf, Grýtubakka 1
Tölvís sf, Kaupangi við Mýrarveg
Vaxtarræktin Akureyri,
Íþróttahöllinni við Skólastíg
Verqual ehf, Miðhúsavegi 4
Ösp sf, trésmiðja, Furulundi 15f

Grenivík

Frosti ehf, Melgötu 2

Grimsey

Grímskjör ehf, Hafnargötu 17
Stekkjarvík ehf, Hafnargötu 3
Sæbjörg ehf, Efri Sandvík

Dalvík

BHS, bíla- og vélaverkstæði,
Fossbrún 2
Blómabúð María Snorradóttir,
Hafnarbraut 7
Daltré ehf, Böggvisstöðum
Katla ehf, byggingafélag,
Melbrún 2
Sparisjóður Svarfdæla, Ráðhúsi
Tannlæknastofan á Dalvík,
Hólavegi 6

Tréverk ehf, Grundargötu 8-10

Ólafsfjörður

Vélsmiðja Ólafsfjarðar hf,
Múlavegi 3

Hrísey

Eyfar ehf, Austurvegi 3

Húsavík

Bílaleiga Húsavíkur ehf,
Garðarsbraut 66
Bókaverslun Þórarins
Stefánssonar, Garðarsbraut 9
Garðræktarfélag Reykhverfinga,
Hveravöllum
Langanes hf, útgerð,
Skólagarði 6
Nice ehf, Baldursbrekku 11
Sigurjón Benediktsson,
tannlæknir, Auðbrekku 4
Skóbúð Húsavíkur,
Garðarsbraut 13

Mývatn

Jón Árni Sigfússon, Víkurnesi

Raufarhöfn

Önundur ehf, Aðalbraut 41a

Þórshöfn

Svalbarðshreppur, Ytra Áland

Bakkafjörður

Hraungerði ehf, Hraunstíg 1

Vopnafjörður

Rafverkstæði Árna
Magnússonar, Hafnarbyggð 1
Sláturfélag Vopnfirðinga hf,
Hafnarbyggð 6
Vopnafjarðarhreppur,
Hamrahlíð 15

Egilsstaðir

Birkitré sf, Lyngási 12
Héraðsskjalasafn Austfirðinga,
Laufskógum 1
Hraðbúð ESSO www.khb.is,
Kaupvangi 6
Malarvinnslan hf,
steinfnaidnaður, Miðási 37
Miðás hf (Brúnás innréttingar),
Miðási 9
Verkræðistofa Austurlands ehf,
Kaupvangi 5
Þ.S. Verktakar ehf, Miðási 8-10

Seyðisfjörður

Þvottatækni hf, Strandarvegi 21

Reyðarfjörður

Skólaskrifstofa Austurlands,
Búðareyri 4

Eskifjörður

Byggðarholt sf,
Svínaskalahlíð 21
Eskja hf, Strandgötu 39
HS Raf ehf, Strandgötu 12a
Tanni ferðaþjónusta ehf,
Strandgötu 14

Neskaupstaður

BA-ritgerð: Þýðingar á táknmál

eftir Ástu Baldursdóttur

BA ritgerðin mín heitir *Áhrifajafngildi í þýðingum á íslenskt táknmál*. Í henni er rætt um þýðingar á táknmál og þær bornar saman við þýðingar milli tveggja ritmála. Bent er á nokkra þætti sem þarf að huga að til að ná fram jafngildum áhrifum á viðtökumáli og frummáli. Í stuttu máli þýðir það að sá sem „les“ þýðinguna á að fá sömu skilaboð og tilfinningu fyrir efninu og sá sem les frummálið.

Til að koma þýðingunni til skila á þennan hátt þarf þýðandinn til dæmis að hafa tilfinningu fyrir því hvenær hann á að þýða menninguna á milli málanna og hvenær það er ekki við hæfi og myndi jafnvel trufla. Ritgerðin gefur ekki endanleg svör eða niðurstöður en í henni eru skoðuð dæmi sem vekja vonandi umræður og vangaveltur sem eru góðar fyrir þá sem vilja vinna að þýðingum á táknmál. Þörfin fyrir þýðingar á íslenskt táknmál er augljós þó svo að eitthvað sé til af útgefnu þýddu efni á táknmáli. Sam-skiptamiðstöð hefur til dæmis þýtt nokkrar þjóðsögur á íslenskt táknmál og ein þeirra er skoðuð í ritgerðinni og bent á nokkur dæmi um hvernig áhrifajafngildi er náð í þeirri þýðingu. Þetta er sagan *Sálin hans Jóns míns*.

Í táknmálsþýðingu er þýðandi jafnframt flytjandi. Ég ræddi við þýðanda/flytjanda þýðingarinnar *Sálin hans Jóns míns* um nokkur atriði þar sem þýðandinn þurfti að taka ákvarðanir varðandi áhrifajafngildi. Eitt slíkt dæmi er þegar kerling ber að dyrum himnaríkis. Átti að þýða það með því að banka eða með því að hringja bjöllu sem gaf ljósmerki? Átti

þýðandinn að þýða menninguna yfir á menningu heyrnarlausra? Þýðandinn gerði það ekki í þessu tilfalli vegna þess að það hefði gefið í skyn að allir í himnaríki væru heyrnarlausir, sem virðist ekki vera hugmynd heyrnarlausra almennt. Að þýða menninguna þarna hefði því truflað söguna og gefið röng áhrif. Í sama dæmi þarf þýðandinn að ákveða hversu fast kerlingin bankar og jafnvel með hvaða hugarfari. Bæði það hversu fast hún bankar og hvernig hún er á svipinn gefur áhrif sem koma ekki fram í íslenska textanum „hún gengur þar að, bankar og bíður þar til hurðin er opnuð.“ Stundum þarf þýðandi, sem þýðir á táknmál, að bæta við upplýsingum sem eru ekki í textanum. Hann þarf að taka ákvarðanir um það hversu mikið hann má og á að bæta við textann í þýðingu sinni. Til dæmis getur þýðandinn ekki verið sviplaus í þýðingunni þó að textinn gefi ekki til kynna hvernig sögupersónan var á svipinn. Ef hann væri sviplaus yrði þýðingin oftast röng. Ef þýðandi táknmálsþýðingar vill að þýðingin hafi jafngild áhrif á viðtakandann og frummálestextinn hefur á þann sem les hann þarf hann að hafa í huga hefðir viðtökumálsins og menningu þeirra sem tala það.

Lítið hefur verið skrifað um þýðingar á táknmál en í ritgerðinni er vitnað í tvær greinar frá Ástralíu, en þar hafa verið þýddar einstaka bækur Biblíunnar. Bent er á að sá sem þýðir og flytur þýðinguna á myndbandi verður „andlit“ sögupersónunnar. Sá sem þýðir úr Biblíunni þarf því að hafa gott mannorð í samfélagi

táknmálstalandi á svæðinu til að trufla ekki boðskapinn. Sá sem þýðir á táknmál þarf auk þess að huga að klæðnaði og útliti almennt því það verður hluti af „bókinni“. Reynslan sýnir að heyrnarlausir vilja að þýðandinn, sem flytur þýðinguna og sést því á skjánum, sé úr samfélagi heyrnarlausra. Sumir ganga svo langt að segja að hann eigi helst að vera heyrnarlaus og alinn upp af heyrnarlausum foreldrum. Þá væru ekki margir hér á landi sem geta þýtt á táknmál.

Í ritgerðinni er bent á hvaða leiðir túlkar, sem túlka milli raddmála og táknmála, hafa farið til að halda jafngildum áhrifum milli málanna og hvernig reynsla þeirra getur gagnast táknmálsþýðendum. Einnig er bent á hvað er líkt og hvað ólíkt með túlkun og þýðingu.

Vonandi verður meira gefið út af þýddu efni á íslenskt táknmál. Allir sem vinna við slíkar þýðingar geta lært af reynslu annarra. Þó svo að ekki hafi verið skrifað mikið um táknmálsþýðingar hefur þó eitthvað verið gert og svo má líka læra af því að skoða útgefið efni og velta fyrir sér hvernig farið var að. Þá er umræða um efnið til góðs og gefur möguleika á framförum í þýðingum á táknmál.

EFTIRTALIN FYRIRTÆKI STYRKJA FÉLAG HEYRNARLAUSRA

Rafgeisli Tómas R Zoéga ehf,
Hafnarbraut 10

Fáskrúðsfjörður

Loðnuvinnslan hf, Skólavegi 59

Breiðdalsvík

Héraðsdýralæknir
Austurlandsumdæmis syðra,
Ásvegi 31

Djúpivogur

Viðir og Alda ehf, Mörk 8

Höfn

Bókhaldsstofan ehf,
Krosseyjarvegi 17
Sambýlið Hólabrekka,
Hólabrekku
Þrastarhóll ehf, Kirkjubraut 10

Selfoss

Árvirkinn ehf, Eyraevegi 32
Bílamálun Agnars ehf,
Eyraevegur 33
Bílverk BÁ ehf, Gagnheiði 3
Búnaðarfélag Grafningshrepps,
Villingavatni
Dýralænaþjónusta Suðurlands
sími 482-3060, Stuðlum
Fasteignasalan Bakki ehf,
Sigtúni 2
Fossvélar ehf, Hrísmýri 4
Jeppasmíðjan ehf, Ljónsstöðum
Lögmenn Suðurlandi ehf,
fasteignasala, Austurvegi 3
Nesey ehf, Suðurbraut 7
Gnúpverjahreppi
Plastiðjan ehf, Gagnheiði 17
Pylsvagninn Selfossi, Besti
bitinn í bænum
Ræktunarsamband Flóa og
Skeiða, Gagnheiði 35
S. G. Hús hf, Austurvegi 69
Selós ehf, Eyraevegi 51
Set ehf, plastróverksmiðja,
Eyraevegi 41
Skeiðahreppur og
Gnúpverjahreppur, Árnesi
Stokkar og steinar sf, Árbæ 1
Tölvutak ehf, Eyraevegi 27
Verkfræðistofa Suðurlands ehf,
Austurvegi 3-5
Verktækni ehf, Stekkholti 26
Vélgrafan ehf, Gagnheiði 49

Hveragerði

Heilsustofnun NLFÍ www.hnfi.is,
Grænumörk 10
Hveragerðisbær, Sunnumörk 2
Hveragerðiskirkja, Bröttuhlíð 5

Þorlákshöfn

Auðbjörg ehf,
Hafnarskeiði 17-19
Fagus ehf, Unubakka 18-20

Laugarvatn

Verzlunin H Sel, Dalbraut 8

Flúðir

Garðyrkjustöðin Hvammur I ehf,
Hvammi I

Hella

Verkalýðsfélag Suðurlands,
Suðurlandsvegi 3
Vörufell ehf, við Suðurlandsveg

Hvolsvöllur

Búaðföng, Stórólfsvelli
Fylkir, vörubílstjórafélag, Eystri-
Torfastöðum 1
Ingibjörg Marmundsdóttir,
Norðurgarði 8
Nýja þvottahúsið, Stóragerði 6

Vík

Hótel Lundi, Víkurbraut 26
Mýrdalshreppur, Austurvegi 17
Víkurþjón, Austurvegi 20

Kirkjubæjarklaustur

Búval ehf, lðjuvöllum 3

Vestmannaeyjar

Eyjaradíó ehf, Skólavegi 13
Eyjasýn ehf, Strandvegi 47
Frár ehf, Hásteinsvegi 49
Ísfélag Vestmannaeyja hf,
Strandvegi 28
Karl Kristmanns, umboðs- og
heildverslun, Ofanleitisvegi 15-19
Ós ehf, Illugagötu 44
Skipalyftan ehf, Eiðinu
Vestmannaeyjabær, Ráðhúsinu
Vélaverkstæðið Þór ehf,
Norðursundi 9
Vinnlustöðin hf, Hafnargötu 2

Öruggur staður til að vera á

www.akureyri.is
Akureyri
ÖLL LÍFSINS GÆÐI

Morgunblaðið

vistor

FLUGFÉLAG ÍSLANDS
Taktu flugið

Heyrnartækni

www.heyrnartaekni.is

Glæsibær | Álfeimum 74 | 104 Reykjavík | sími: 568 6880

Hertz®

actavis
hagur í heilsu

B / RT / NGAHOLT

GLERBORG
Dalshrauni 5 220 Hafnarfirði Sími 565 0000

ÍSLENSK ERFÐAGREINING

KB BANKI

ÍSTAK

ACKÓ
VEIÐIVORUR

VEIÐIHÖLLIN